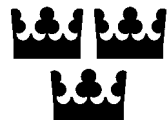

Studiestöd

15

Förslag till statsbudget för 2011

Studiestöd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	9
3	Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling	12
3.3	Verksamhet.....	13
3.4	Mål	13
3.5	Resultatredovisning	16
3.5.1	Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige.....	16
3.5.2	Vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå i Sverige.....	17
3.5.3	Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige.....	18
3.5.4	Studerande utomlands	20
3.5.5	Studerande med barn	22
3.5.6	Lånebenägenhet.....	22
3.5.7	Låntagare och den totala studieskulden.....	23
3.5.8	Studiestödsadministration.....	25
3.5.9	Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i en globaliserad värld.....	27
3.6	Analys och slutsatser	28
3.6.1	Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige.....	28
3.6.2	Vuxna studerande.....	29
3.6.3	Studerande utomlands	29
3.6.4	Lånebenägenhet.....	29
3.6.5	Låntagare och den totala studieskulden.....	30
3.6.6	Studiestödsadministration.....	30
3.7	Revisionens iakttagelser.....	31
3.8	Politikens inriktning	31
3.9	Budgetförslag	33
3.9.1	1:1 Studiehjälp m.m.	33
3.9.2	1:2 Studiemedel m.m.....	34
3.9.3	1:3 Studiemedelsröntor m.m.....	38

3.9.4	1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	41
3.9.5	1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	42
3.9.6	1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.....	43
3.9.7	1:7 Överklagandenämnden för studiestöd.....	45

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd.....	12
3.2 Härledning av ramnivån 2011–2014. Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	12
3.3 Ramnivån 2011 realkonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd	13
3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp, 2007–2009 ¹	16
3.5 CSN:s genomsnittliga handläggningstider, 2007–2009 ¹	26
3.6 Nyckeltal för CSN:s service och information, 2007–2009	26
3.7 Anslagsutveckling.....	33
3.8 Antal studerande (tusental) och genomsnittsbetopp för studiehjälp, utfall 2009 och prognos 2010–2014	33
3.9 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:1 Studiehjälp	34
3.10 Anslagsutveckling.....	34
3.11 Antal studerande (tusental) och genomsnittsbetopp för studiemedel, utfall 2009, prognos 2010 och beräknat för 2011–2014.....	35
3.12 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:2 Studiemedel m.m.....	38
3.13 Anslagsutveckling.....	38
3.14 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:3 Studiemedelsräntor m.m.....	41
3.15 Anslagsutveckling.....	41
3.16 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	42
3.17 Anslagsutveckling.....	42
3.18 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	43
3.19 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	43
3.20 Anslagsutveckling.....	43
3.21 Avgiftsfinansierad verksamhet	44
3.22 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	44
3.23 Anslagsutveckling.....	45
3.24 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:7 Överklagandenämnden för studiestöd.....	45

Diagramförteckning

3.1 Låntagarnas skuld, miljarder kronor, 2006–2009	15
3.2 Lånekrediter i Riksgäldskontoret, miljarder kronor, 2006–2009	15
3.3 Studiemedel, studiemedelsräntor m.m. samt inkomsträntor på studielån, miljarder kronor, 2006–2009	15
3.4 Antal studerande med studiehjälp, 2007–2009	17
3.5 Antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel, fördelat på folkhögskolor och komvux, 2007–2009	18
3.6 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, 2007–2009	18
3.7 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, uppdelat på skolform, 2007–2009.....	19
3.8 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studielån, 2007–2009	19
3.9 Antal studerande på eftergymnasial nivå med tillägglån, 2007–2009	20
3.10 Antal studerande på eftergymnasial nivå med merkostnadslån, 2007–2009.....	20
3.11 Antal studerande på gymnasial och eftergymnasial nivå utomlands med studiemedel, 2007–2009.....	21
3.12 Studerande utomlands med studiemedel, fördelade efter världsdel, 2009	21
3.13 Antal studerande med tilläggsbidrag, 2007–2009	22
3.14 Studerandes lånebenägenhet i olika åldersgrupper, procent, 2009	23
3.15 Studerandes lånebenägenhet i olika utbildningsnivåer, procent, 2009.....	23
3.16 Osäkra fordringar fördelat på lånetyp och återkrav, miljarder kronor, 2007– 2009.....	24
3.17 Avskrivningsärendens fördelning på skäl, 2007–2009.....	25
3.18 Folkmängd 16–20 år 2008–2009 och prognos 2010–2014	33
3.19 Anslagsförbrukning 1:2 Studiemedel m.m., miljoner kronor, utfall 2009 och prognos 2010–2014.....	34
3.20 Studiemedelsränta, utfall 2010 och prognos 2011–2014 jämfört med ränta för 2010 i budgetpropositionen för 2010	40
3.21 Utestående skuld i Riksgäldskontoret, utfall 2008–2009 och prognos 2010–2014.....	41

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.1, 3.9.2 och 3.9.3),
2. bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 000 000 kronor under 2012 (avsnitt 3.9.5),
3. godkänner att det under 2011 får tas upp lån i Riksgäldskontoret för studielån till ett belopp om 172 300 000 000 kronor (avsnitt 3.9.6),
4. för budgetåret 2011 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	2011
1:1 Studiehjälp m.m.	Ramanslag	3 889 203
1:2 Studiemedel m.m.	Ramanslag	14 011 979
1:3 Studiemedelsräntor m.m.	Ramanslag	5 142 637
1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	Ramanslag	61 150
1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	Ramanslag	31 000
1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	Ramanslag	324 106
1:7 Överklagandenämnden för studiestöd	Ramanslag	12 060
Summa		23 472 135

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 11 och 13 §§ studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §¹

Studiemedel får lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör

1. 4,8 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 3,6 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 2,4 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Första stycket gäller bara om något annat inte följer av 14, 15, 16, 17, 18 eller 20 §.

1. 5,07 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,

2. 3,80 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och

3. 2,54 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

13 §²

Till studerande i sådan utbildning som avses i 2 § andra stycket får studiebidrag lämnas med ett högre belopp per vecka, nämligen med

¹ Senaste lydelse 2009:1535.

² Senaste lydelse 2009:1535.

1. 3,70 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid,
2. 2,77 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid, och
3. 1,85 procent av prisbasbeloppet vid studier på minst 50 procent men mindre än 75 procent av heltid.

Det högre bidragsbeloppet får lämnas från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. En studerande som tidigare har fått det högre bidragsbeloppet för en viss utbildning och som fortsätter denna utbildning har förtur till det högre beloppet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får *meddela* föreskrifter om de förutsättningar som i övrigt ska gälla för att en studerande ska ha rätt till det högre bidragsbeloppet. *Regeringen får föreskriva att det högre bidragsbeloppet får lämnas även för studier i sådan utbildning som avses i 2 § första stycket, om det finns särskilda skäl.*

Det högre bidragsbeloppet får lämnas från och med det kalenderår då den studerande fyller 25 år. En studerande som tidigare har fått det högre bidragsbeloppet för en viss utbildning och som fortsätter denna utbildning har förtur till det högre beloppet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om de förutsättningar som i övrigt ska gälla för att en studerande ska ha rätt till det högre bidragsbeloppet.

Regeringen meddelar föreskrifter om att det högre bidragsbeloppet får lämnas även för studier i sådan utbildning som avses i 2 § första stycket, om det finns särskilda skäl. Regeringen meddelar också föreskrifter om att det högre bidragsbeloppet får lämnas även till studerande som är yngre än 25 år och som har särskilt behov av ett sådant stöd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2011 i fråga om 3 kap. 13 § och i övrigt den 1 juli 2011.
 2. Bestämmelsen i 3 kap. 11 § i sin nya lydelse tillämpas i fråga om studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 juli 2011.

3 Utgiftsområde 15 Studiestöd

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för olika former av ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Inom utgiftsområdet föreslås att medel ska anvisas för:

- studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan,
- studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag för studerande med barn,
- räntor för studielån tagna i Riksgäldskontoret,
- inleverans av kapital till Riksgäldskontoret till följd av avskrivning av studielån,
- bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk,
- bidrag till vissa studiesociala ändamål,
- administration av studiestöd, och
- hantering av ärenden vid överklaganden av beslut till ÖKS.

Vissa studiestöd är rättighetsstyrda. Detta innebär att anslagsbelastningen, förutom av reglerna för lån och bidrag, främst är beroende av antalet studerande i utbildningar som berättigar till studiestöd, de studerandes val att ansöka om

studiestöd och räntekostnader för den totala studielåneskulden i Riksgäldskontoret. Utgiften för vissa andra studiestöd begränsas av anvisade eller tilldelade medel och efterfrågan på dessa stöd.

Bestämmelserna som reglerar rätten till studiehjälp och studiemedel samt återbetalningen av studielån finns främst i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) samt i CSN:s föreskrifter. Bidrag till kostnader för viss gymnasieutbildning regleras i förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Bidrag till kostnader för viss föräldrautbildning i teckenspråk regleras i förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd
Miljoner kronor

	Utfall 2009	Budget 2010 ¹	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
1:1 Studiehjälp m.m.	4 053	3 997	4 020	3 889	3 708	3 505	3 323
1:2 Studiemedel m.m.	11 302	14 131	12 883	14 012	13 566	13 641	13 991
1:3 Studiemedelsräntor m.m.	5 578	5 819	5 820	5 143	4 467	4 936	6 303
1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	58	61	58	61	61	61	61
1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	30	29	28	31	31	29	29
1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	398	318	330	324	323	325	336
1:7 Överklagandenämnden för studiestöd	10	13	12	12	12	13	14
Totalt för utgiftsområde 15 Studiestöd	21 430	24 368	23 151	23 472	22 168	22 511	24 058

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2011–2014.
Utgiftsområde 15 Studiestöd**
Miljoner kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	24 106	24 106	24 106	24 106
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	4	4	8	17
Beslut	88	-1 232	-1 307	-1 278
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	-1 021	-1 649	-1 157	143
Volymer	235	756	933	886
Överföring till/från andra utgifts- områden	2	3	3	3
Övrigt ³	58	180	-75	181
Ny ramnivå	23 472	22 168	22 511	24 058

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget.

Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Vissa anslag minskas (2014) även till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

Inom utgiftsområdet ingår utgifter för studiestöd, framförallt studiehjälp och studiemedel.

De samlade kostnaderna inom utgiftsområdet uppgick 2009 till 21,4 miljarder kronor. Prognosen för 2010 visar på en ökning med 1,7 miljarder kronor, vilket främst förklaras av beslutade reformer och antalet studerande.

Föreslagen anslagsnivå för utgiftsområdet 2011 är 23,5 miljarder kronor.

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

På grund av föreslagna satsningar och de satsningar som riksdagen tidigare har beslutat om bedöms utgifterna för studiemedel och studiemedelsräntor öka med 88 miljoner kronor 2011. Åren 2012, 2013 och 2014 beräknas utgifterna minska med 1 232, 1 307 respektive 1 278 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de beräkningar som gjordes i budgetpropositionen för 2010 bedöms utgifterna för 2011 minska med 1 021 miljoner kronor på grund av prisbasbelopps- och ränteförändringar. Minskningen för 2012 och 2013 beräknas uppgå till 1 649 respektive 1 157 miljoner kronor. Utgifterna för 2014 beräknas öka med 143 miljoner kronor 2014, vilket framför allt beror på högre räntenivåer.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer och övriga anslagsförändringar

Utgifterna bedöms öka med 235 miljoner kronor 2011 samt beräknas öka med 756, 933 respektive 886 miljoner kronor för 2012, 2013 och 2014 på grund av att antalet studiemedelstagare bedöms öka.

Vidare bedöms utgifterna öka med 57,8 miljoner kronor 2011 på grund av förändringen av regleringsbeloppen när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften samt beräknas öka med 179 miljoner kronor 2012, minska med 74 miljoner kronor 2013 och öka med 179 miljoner kronor 2014.

Tabell 3.3 Ramnivån 2011 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2011
Transfereringar ¹	18 035
Verksamhetskostnader ²	5 435
Investeringar ³	2,0
Summa ramnivå	23 472

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2009 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Verksamhet

I följande avsnitt presenteras studiestödsverksamheten, dvs. studiestödet och studiestödsadministrationen.

Studiestödet finansierar huvudsakligen de studerandes levnadsomkostnader under studietiden. För att möta skilda behov finns det olika former av studiestöd.

Stöden är till stor del generella på så sätt att alla får lika stora belopp. Stöden lämnas direkt till den studerande och i huvudsak oberoende av föräldrarnas eller familjens ekonomi.

Under 2009 fick cirka 904 000 studerande någon form av studiestöd. Det totala antalet låntagare uppgick till drygt 1,4 miljoner. Utgifterna på statsbudgeten för verksamheten uppgick under 2009 till cirka 21,4 miljarder kronor.

För 2011 beräknas utgifterna uppgå till knappt 23,5 miljarder kronor och utgörs främst av transfereringar i form av bidrag och räntor på de studielån som har upptagits i Riksgäldskontoret. Eftersom studielånen finansieras genom lån i Riksgäldskontoret, ingår lånen inte i de takbegränsade utgifterna.

De olika stöden hanterades under 2009 av CSN, Talboks- och punktskriftsbiblioteket och Specialpedagogiska skolmyndigheten. CSN

hanterade även återbetalningen av studielån. ÖKS hanterade överklaganden av beslut om studiestöd.

3.4 Mål

Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10). Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Målen ska uppnås genom ett effektivt, sammanhållet, flexibelt och rättssäkert studiestödssystem som ska vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. De utbetalningar som görs från systemet ska vara riktiga, och den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas till fullo.

Kort beskrivning av verksamheten

Studiehjälp

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande som måste bo inackorderade på skolorten. Studiebidrag lämnas med 1 050 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Rg-bidrag lämnas för kostnader för mat, boende och hemresor vid viss gymnasieutbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Inom Rg-bidraget finns ett tilläggsbidrag som kan lämnas till elever som förutom Rg-bidrag får aktivitetsersättning under samma tid som Rg-bidraget avser och som därför inte har rätt till studiemedel.

Studiemedel

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Totalbeloppet (bidrag och lån) per studiemånad uppgår 2010 till cirka 8 820 kronor. Det finns två olika bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 33 procent av totalbeloppet medan den högre nivån utgör 77 procent. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundskole- och gymnasienivå till vuxna studerande som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning. Under tiden den 15 mars 2009–den 31 december 2010 kan det högre bidraget även lämnas till arbetslösa över 25 år som läser på en utbildning som kan berättiga till statsbidrag enligt förordningen (2009:43) om statsbidrag för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning m.m. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggs lån och lån för vissa merkostnader. Tilläggsbidraget lämnas

till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd beroende på antal barn. Tilläggs lån kan lämnas till studerande över 25 år som har haft en viss arbetsinkomst kalenderåret närmast före studiestarten. Lån kan även lämnas för vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier.

Återbetalning av studielån

Det finns för närvarande tre olika återbetalningssystem i bruk. I varje system finns det särskilda återbetalnings- och trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedsättning av årsbeloppet och avskrivning av studielån. Mer information om studielånesystemet finns i faktarutan som redovisas i det följande.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (s.k. TUFF-ersättning)

Föräldrar till barn som använder teckenspråk, och med föräldrar likställda personer, kan få ersättning när de deltar i utbildning i teckenspråk.

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få låna studielitteratur genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Utländska medborgare

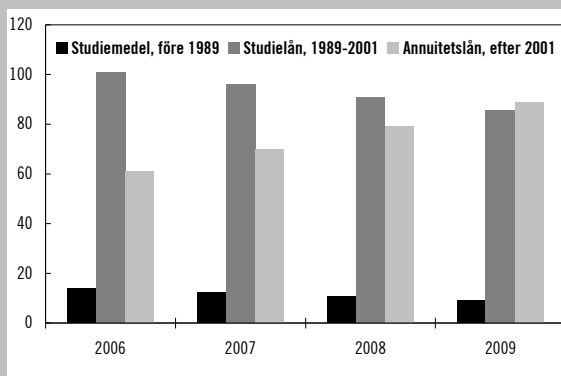
En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiestöd för studier i Sverige. Vissa medborgare i EU- och EES-området samt i Schweiz ska jämföras med svenska medborgare. Det rör sig om migrerande arbetstagare, egenföretagare och deras familjemedlemmar. Även EU-medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige och tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatta i Sverige ska jämföras med svenska medborgare. Även vissa tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd för forskning i Sverige och deras familjemedlemmar ska jämföras med svenska medborgare vad gäller rätt till studiehjälp. Vidare kan utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd i Sverige och som har bosatt sig här i huvudsakligen annat syfte än att genomgå utbildning få studiestöd.

Kort beskrivning av studielånesystemet

Tre olika lånesystem

Det finns för närvarande tre olika lånesystem. Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgår till 1,4 miljoner. Låntagarnas skuld består av lån och kapitaliserade räntor samt administrativa avgifter. Låntagarnas totala skuld uppgick 2009 till 183 miljarder kronor, varav 5 procent avsåg återbetalningspliktiga studiemedel tagna före 1989, 47 procent studielån tagna mellan 1989 och 2001 och 48 procent annuitetslån tagna efter den 1 juli 2001. Diagram 3.1 visar hur den totala skulden för de olika låneformerna har utvecklats under de fyra senaste åren.

Diagram 3.1 Låntagarnas skuld, miljarder kronor, 2006–2009

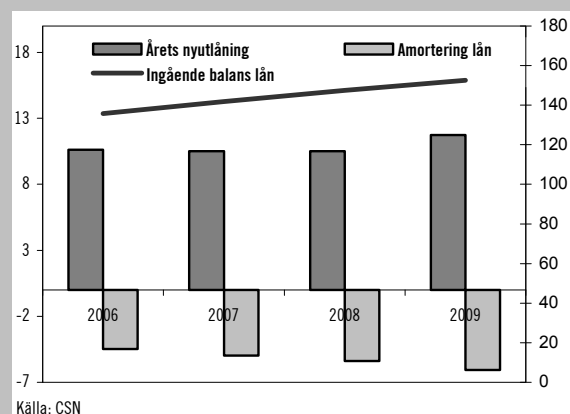
Lån hos Riksgäldskontoret

Sedan 1989 finansierar CSN studielånen genom upplåning hos Riksgäldskontoret.

Amorteringar från låntagarna som motsvarar upplånade medel reducerar CSN:s låneskuld hos Riksgäldskontoret. Vid avskrivningar av lånefordringar minskar CSN skulden hos Riksgäldskontoret via anslag på statsbudgeten. De räntor som påförs låntagarna och som är obetalda vid årsskiftet kapitaliseras och ökar den enskildes skuld. Den del av den enskildes skuld som utgörs av kapitaliserade räntor är inte upplånad hos Riksgäldskontoret utan motsvaras i CSN:s balansräkning av balanserad kapitalförändring för låneverksamheten. Samtliga amorteringar av kapitaliserade räntor från låntagare med studielån återredovisas mot statsbudgeten via inkomsttitlar. Amorteringar av räntor för studielån reducerar den balanserade kapitalförändringen för låneverksamheten. I skalan till höger i diagram 3.2 redovisas ingående balans för lån 2006–2009. I skalan till vänster i samma diagram redovisas omfattningen av årets nyutlåning respektive årets amortering av lån

inklusive kapitaliserad ränta. Som framgår av diagrammet är lånebeloppet i Riksgäldskontoret lägre än låntagarnas totala skuld på 183 miljarder kronor. Skillnaden beror på att skulden inkluderar kapitaliserade räntor och avgifter samt att delar av skulden består av studiemedel som togs före 1988 och som därmed inte finansierades genom lån i Riksgäldskontoret.

Diagram 3.2 Lånekrediter i Riksgäldskontoret, miljarder kronor, 2006–2009

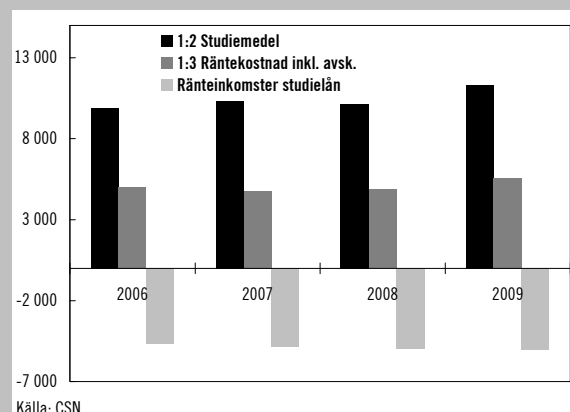

Källa: CSN

Anslaget 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* används för ränteutgifter för lån i Riksgäldskontoret. Räntesatsen för 2009 var 3,52 procent. Därutöver används anslaget för att täcka utgifter för avskrivningar av lån tagna efter 1988. Avskrivningar av studielån uppgår till cirka 350 miljoner kronor per år.

Låntagare betalar en subventionerad ränta på sina studielån och annuitetslån till CSN. Räntesatsen är 70 procent av den ränta som CSN betalar till Riksgäldskontoret, dvs. 2,5 procent för 2009. I diagram 3.3 visas anslagsutvecklingen för 1:2 *Studiemedel m.m.*, 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* och ränteinkomster 2006–2009.

Diagram 3.3 Studiemedel, studiemedelsräntor m.m. samt inkomsträntor på studielån, miljarder kronor, 2006–2009

Källa: CSN

3.5 Resultatredovisning

Tabell 3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp, 2007–2009¹

Antal personer/Miljoner kronor, avrundat

	Antal	2007 Kvinnor %	Män %	Antal	2008 Kvinnor %	Män %	Antal	2009 Kvinnor %	Män %	Utbetalt bidrag 2009 ²	Utbetalt lån 2009
Studiehjälp	476 500	49	51	487 700	49	51	490 800	49	51	4 053	
varav											
Studiehjälp, utland	900	69	31	960	69	31	950	68	32	9	
Studiemedel	446 600			440 300			479 200			11 302	11 649
varav											
Grundskolenivå	23 700	72	28	22 900	74	26	24 200	71	29	607	98
Gymnasienivå	93 800	65	35	90 600	65	35	104 700	62	38	2 422	1 304
Eftergymnasial nivå	301 400	60	40	299 200	60	40	320 900	59	41	7 709	8 566
Utlandsstudier	27 800	61	39	27 600	60	40	29 400	60	40	564	1 681
Studiemedelsräntor och avskrivningar										5 578	
Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk³	1 380	45	55	666	52	48	678	47	53	46	
Studielitteratur	2 100	68	32	2 000	68	32	1 900	68	32	30	
Korttidsstöd	17 300	63	37	8 000	55	45	-			-	
Totalt	947 000			938 930			972 842	55	45	21 009	11 649

Källor: CSN, SPSM och TPB.

¹ Tabellen visar det bruttoräknade antalet stödtagare per studiestöd. När antalet stödtagare redovisas fördelat per bidrags- eller utbildningsnivå och sedan summeras blir de som fått utbetalningar på fler än en nivå under året dubbelräknade.

² Belopp för studiemedel och bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk inkluderar statlig ålderspensionsavgift. Belopp för studiemedel inkluderar tilläggsbidrag.

³ Studiestödstagare vid viss föräldrautbildning i teckenspråk har tidigare redovisats som kursdeltagare. För 2008 och 2009 har siffran ändrats till att omfatta individer. Korrigeringen innebär att antalet för 2008 har minskats med 744 personer.

I detta avsnitt redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten.

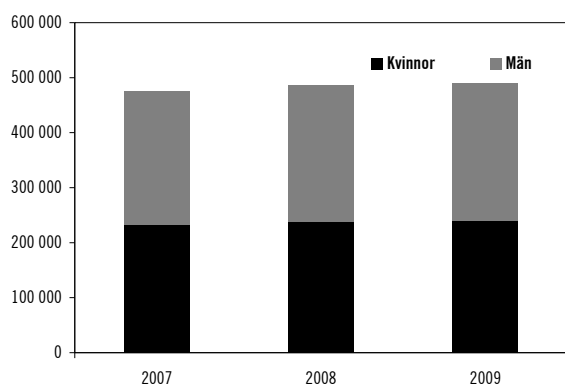
Resultaten för varje studiestöd redovisas per studerandegrupp fördelat på grundskole- och gymnasienivå (t.ex. kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildning) respektive eftergymnasial nivå (t.ex. högskoleutbildning, yrkes- högskoleutbildning eller motsvarande). Vidare redogörs särskilt för studerande utomlands, studerande med barn, lånebenägenhet, låntagare och den totala studieskulden samt studiestödsadministrationen.

3.5.1 Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige

De studiestöd som lämnas till unga studerande på gymnasial nivå i Sverige är studiehjälp och bidrag till vissa funktionshindrade elever.

Studiehjälp

Knappt 491 000 studerande fick studiehjälp för studier i Sverige under 2009. Av dessa var 49 procent flickor och 51 procent pojkar. Jämfört med tidigare år har antalet studerande med studiehjälp endast ökat marginellt.

Diagram 3.4 Antal studerande med studiehjälp, 2007–2009

Källa: CSN

Cirka 11 700 studerande fick inackorderings-tillägg under 2009, vilket motsvarar drygt 2 procent av samtliga studerande med studiehjälp. Av dessa var 61 procent flickor och 39 procent pojkar. Jämfört med 2008 har antalet studerande med inackorderingstillägg ökat med 4 procent. Under 2009 utbetalades drygt 103 miljoner kronor i inackorderingstillägg till studerande i Sverige, vilket är en ökning med 4 miljoner kronor jämfört med 2008.

Även antalet studerande med extra tillägg ökade under 2009 då cirka 14 300 studerande fick sådant stöd. Detta är en ökning med 7 procent jämfört med tidigare år. Av dessa var 44 procent flickor och 56 procent pojkar. Under 2009 lämnades extra tillägg till nästan 3 procent av samtliga studerande med studiehjälp till en kostnad av närmare 83 miljoner kronor, vilket är en ökning med cirka 6,5 miljoner kronor jämfört med 2008.

Antalet studerande som har fått sin studiehjälp indragen på grund av otillåten frånvaro har ökat med 40 procent och uppgick under 2009 till 13 300 personer. Det motsvarar cirka 3 procent av det totala antalet studerande med studiehjälp. Motsvarande siffra för 2008 var 2 procent. Det var fler pojkar än flickor som fick indragen studiehjälp. 75 procent av dem som fick sin studiehjälp indragen fick den indragen i mer än en månad.

Under 2009 var det totalt cirka 19 600 utländska medborgare som fick studiehjälp för studier i Sverige. Detta är en ökning med närmare 14 procent.

Den totala utgiften för studiehjälpen uppgick till drygt 4 miljarder kronor under 2009, vilket är i nivå med året innan.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Under 2009 fick 501 studerande Rg-bidrag, vilket är en minskning med 11 personer jämfört med året innan. Av de studerande som fick Rg-bidrag var ungefär hälften flickor och hälften pojkar.

Den totala utgiften för Rg-bidraget inklusive tilläggsbidrag under 2009 var nästan 45 miljoner kronor. Nivån var i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år.

3.5.2 Vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå i Sverige

Vuxna studerande kan få studiemedel för studier på grundskolenivå och gymnasial nivå.

Studiemedel

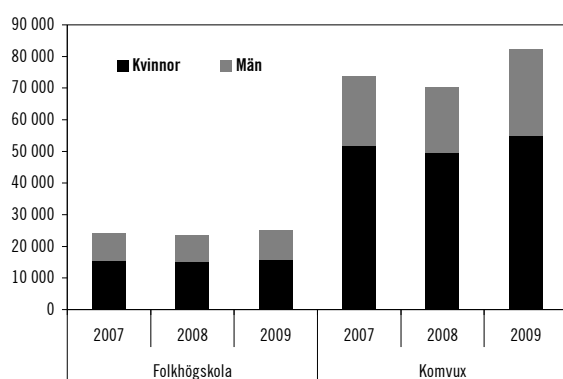
Under 2009 fick cirka 24 200 studerande studiemedel för studier på grundskolenivå, varav 71 procent kvinnor och 29 procent män. Jämfört med tidigare år har antalet studerande med studiemedel på grundskolenivå ökat med närmare 6 procent. Cirka 13 600 studerande fick studiemedel med den högre bidragsnivån under 2009, vilket är en minskning med drygt 150 personer jämfört med föregående år. Andelen studerande som fick den högre bidragsnivån minskade med cirka fyra procentenheter jämfört med 2008 och uppgick under 2009 till drygt 56 procent. Nästan 35 procent av stödtagarna hade studielån under 2009, vilket är en ökning med 2 procent jämfört med året innan.

De flesta vuxenstuderande med studiemedel på grundskolenivå, 88 procent, återfanns inom den kommunala vuxenutbildningen. Resterande studerade på folkhögskola. Inom den kommunala vuxenutbildningen på grundskolenivå hade drygt 61 procent av de studerande studiemedel under läsåret 2008/09, vilket är en marginell ökning jämfört med föregående läsår.

Under 2009 uppgick antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå till cirka 104 700, vilket motsvarar en ökning med 16 procent jämfört med 2008. Av dessa var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Denna ökning på gymnasial nivå är den största sedan slutet av 1990-talet och bröt de senaste årens

nedåtgående trend. Drygt 28 500 studerande fick under året studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en ökning med cirka 4 000 personer jämfört med 2008. Andelen studerande med den högre bidragsnivån har dock minskat jämfört med 2008, från cirka 27 till 25 procent av stödtagarna. Under 2009 fick cirka 55 procent studielån, vilket är en marginell ökning jämfört med 2008.

Diagram 3.5 Antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel, fördelat på folkhögskolor och komvux, 2007–2009

Källa: CSN

Av dem som under 2009 studerade med studiemedel på gymnasial nivå läste cirka 70 000 inom kommunal vuxenutbildning.

Totalt sett inom den kommunala vuxenutbildningen på gymnasial nivå hade cirka 43 procent av de studerande studiemedel under läsåret 2008/09, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med föregående läsår.

Studerande som läser en yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) kan få studiemedel med den högre bidragsnivån, antingen enligt de ordinarie bestämmelserna för sådant studiemedel eller enligt bestämmelserna om en tillfällig satsning på yrkesvux för arbetslösa. CSN prövar först den studerandes rätt till högre bidrag enligt ordinarie bestämmelser och i andra hand enligt de tillfälliga bestämmelserna. Under 2009 fick 1 600 personer studiemedel med den högre bidragsnivån med stöd av de tillfälliga bestämmelserna. Hur många personer som fick studiemedel med den högre bidragsnivån för yrkesvux enligt de ordinarie bestämmelserna går dock inte att utläsa.

Under 2009 var det närmare 27 600 utländska medborgare som fick studiemedel för studier på grundskole- eller gymnasienivå, vilket är en ökning med 10 procent jämfört med 2008.

Den totala utgiften för studiebidrag till vuxna studerande på grundskole- och gymnasial nivå uppgick 2009 till drygt 3 miljarder kronor, vilket är en ökning med cirka 450 miljoner kronor jämfört med 2008.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (TUFF- ersättning)

Under 2009 fick 177 föräldrar TUFF-ersättning. Detta är en ökning med 14 procent jämfört med åren innan. Totalt utbetalades 511 000 kronor under 2009, vilket är en marginell ökning jämfört med 2008.

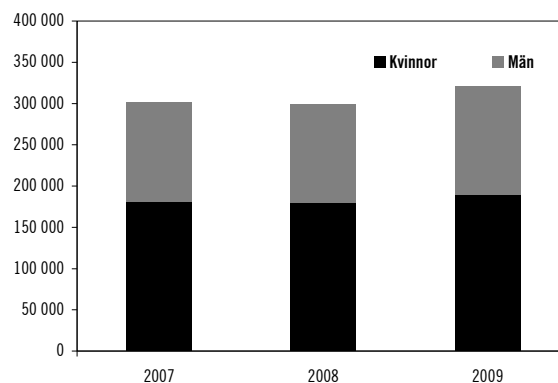
3.5.3 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige

Det studiestöd som lämnas till studerande på eftergymnasial nivå i Sverige är studiemedel. Till högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp ges även möjlighet att låna studielitteratur.

Studiemedel

Under 2009 studerade knappt 321 000 personer på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel. Av dessa var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå ökade kraftigt med närmare 22 000 personer jämfört med 2008.

Diagram 3.6 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, 2007–2009

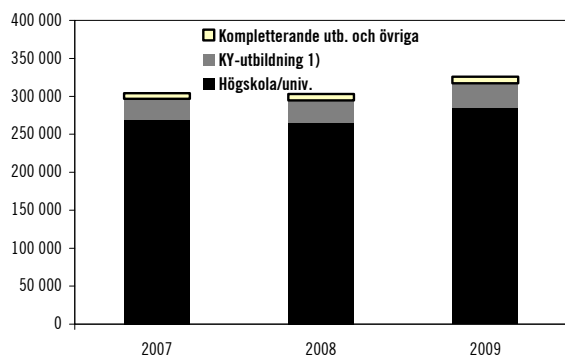

Källa: CSN

De allra flesta studiemedelstagare på eftergymnasial nivå under 2009, cirka 88 procent, studerade vid universitet eller högskola. Cirka

10 procent var registrerade som studerande vid yrkeshögskoleutbildning eller kvalificerad yrkesutbildning. Resterande andel studerade inom mindre skolformer som t.ex. kompletterande utbildningar.

Diagram 3.7 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, uppdelat på skolform, 2007–2009

Källa: CSN

1) Inkluderar yrkeshögskoleutbildning 2009.

Antalet studiemedelstagare i Sverige på eftergymnasial nivå har relativt väl följt utvecklingen av antalet studerande vid universitet och högskolor. Antalet studiemedelstagare fördubblades nästan under 1990-talet och nådde sin hittills högsta nivå 2004. Antalet studiemedelstagare på högskolenivå ökade med hela 8 procent mellan 2008 och 2009. Antalet studerande ökade även inom övriga skolformer på eftergymnasial nivå. Exempelvis har antalet studerande med studiemedel inom kvalificerad yrkesutbildning och utbildningar som numera ingår i yrkeshögskolan mer än dubblats sedan 2002.

Andelen studerande på eftergymnasial nivå som var under 25 år uppgick till 55 procent. Antalet yngre studerande ökade särskilt mycket 2009, vilket bl.a. beror på lågkonjunkturen och att stora ungdomskullar lämnade gymnasieskolan.

Personer som studerar på eftergymnasial nivå kan som regel endast få studiemedel med den generella bidragsnivån. Fram till den 1 januari 2011 kan dock studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas till studerande vid eftergymnasiala utbildningar som leder fram till specialpedagogexamen, specialpedagogisk påbyggnadsexamen eller en motsvarande äldre examen. Drygt 500 studerande fick under 2009 det högre bidraget för sådana studier. Den totala utgiften för det högre studiebidraget till studerande på eftergymnasial nivå uppgick till drygt 12 miljoner kronor.

Under 2009 var det totalt cirka 8 000 utländska medborgare som uppbar studiemedel för studier på eftergymnasial nivå, vilket är en ökning med drygt 6 procent jämfört med 2008.

Den totala utgiften för studiebidrag till studerande på eftergymnasial nivå uppgick under 2009 till drygt 7,7 miljarder kronor, vilket är en ökning med cirka 700 miljoner kronor jämfört med tidigare år.³

Studielån

Av studiemedelstagare på eftergymnasial nivå hade under 2009 omkring 71 procent studielån, varav cirka 146 000 kvinnor och 100 000 män. Av dem valde 7 procent att ta lån för färre veckor än antalet veckor som studierna pågick.

Diagram 3.8 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studielån, 2007–2009

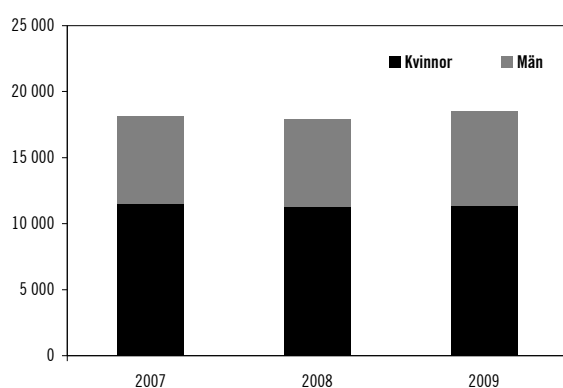

Källa: CSN

Tilläggs lån

Antalet studerande med tilläggs lån har varit relativt konstant under en rad år. Under 2009 fick drygt 18 500 personer tilläggs lån för studier på eftergymnasial nivå i Sverige, vilket är en ökning med 600 personer jämfört med 2008. Av dessa var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Utbetalt belopp var cirka 211 miljoner kronor.

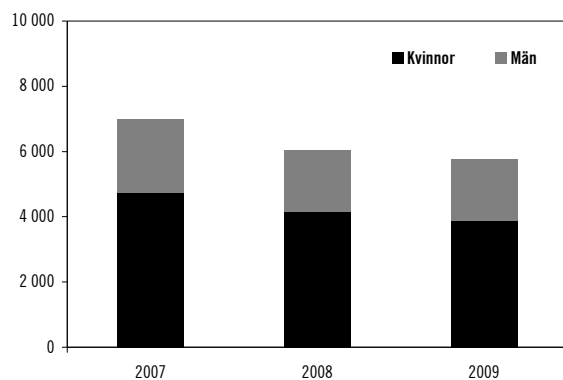
³ Beloppet inkluderar statlig ålderspensionsavgift och tilläggsbidrag för studerande med barn.

Diagram 3.9 Antal studerande på eftergymnasial nivå med tilläggs lån, 2007–2009

Källa: CSN

Merkostnadslån

Antalet stödtagare med merkostnadslån för t.ex. undervisningsavgifter, dubbel bosättning eller resor mellan hemorten och studieorten för studier i Sverige minskade 2009 för sjunde året i rad. Under året hade cirka 5 700 personer merkostnadslån för studier på eftergymnasial nivå i Sverige. Av dessa var 67 procent kvinnor och 33 procent män. Utbetalt belopp var 81 miljoner kronor.

Diagram 3.10 Antal studerande på eftergymnasial nivå med merkostnadslån, 2007–2009

Källa: CSN

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få låna studielitteratur genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Under 2009 fick cirka 1 900 personer låna studielitteratur på detta sätt, varav 68 procent kvinnor och 32 procent män. Antalet personer som fick låna studielitteratur minskade med drygt 4 procent jämfört med föregående år. Den genomsnittliga kostnaden per studerande under

2009 var cirka 25 500 kronor, en ökning med drygt 1 800 kronor sedan 2008.

Den totala utgiften för produktion av studielitteratur till vissa högskolestuderande uppgick till drygt 30 miljoner kronor.

3.5.4 Studerande utomlands

Det huvudsakliga stödet till studerande utomlands är studiemedel. Till unga studerande kan i vissa fall studiehjälp lämnas.

Studiehjälp

Studerande under 20 år kan i vissa fall få studiehjälp för gymnasiala studier utomlands, vilket cirka 950 unga studerande fick under 2009. Antalet har minskat något sedan 2008. Av dessa fick 247 personer inackorderingstillägg och ett fåtal personer fick extra tillägg eller ersättning för dagliga resor.

Under 2009 var det 260 utländska medborgare som uppbar studiehjälp för studier utomlands.⁴

Den totala utgiften för studiehjälp för studier utomlands uppgick till 9 miljoner kronor 2009, vilket är något högre än föregående år.

Studiemedel

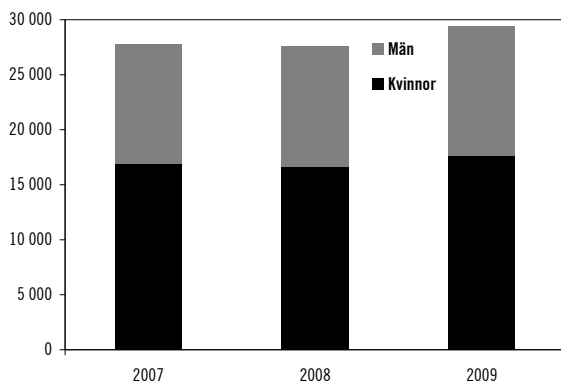
Studiemedel kan lämnas för gymnasiala och eftergymnasiala studier utomlands. Rätten till studiemedel för studier på gymnasial nivå utomlands är dock mycket begränsad. Förutom ordinarie bidrag och lån kan även merkostnadslån för bl.a. undervisningsavgifter och resor lämnas. Under 2009 fick cirka 490 personer studiemedel för gymnasiala studier utomlands.

Antalet utlandsstuderande i eftergymnasial utbildning uppgick till drygt 30 000 studerande per år under 1998–2002. Därefter minskade antalet och noteringen 2008 på 27 600 studerande var den lägsta sedan 2002. Den nedåtgående trenden bröts under 2009 då cirka 29 400 personer, varav 60 procent kvinnor

⁴ Siffran över antalet utländska medborgare som fick studiehjälp för studier utomlands är inte jämförbar med motsvarande siffra i budgetpropositionen för 2010. Detta på grund av ändrad utskningsmetod.

och 40 procent män, fick studiemedel för eftergymnasiala studier utomlands. Cirka 6 procent av samtliga studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå studerade således utomlands under 2009.

Diagram 3.11 Antal studerande på gymnasial och eftergymnasial nivå utomlands med studiemedel, 2007–2009

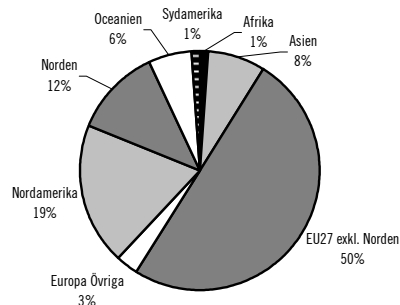
Källa: CSN

Av det totala antalet studerande utomlands med studiemedel under 2009 läste drygt 98 procent på eftergymnasial nivå och knappt 2 procent på gymnasial nivå. Av de studerande på eftergymnasial nivå utgjorde gruppen s.k. free mover-studenter⁵ den största andelen med drygt 63 procent. Gruppen studerande inom ramen för utbytesprogram utgjorde cirka 23 procent och gruppen som läste en icke akademisk språkkurs utgjorde knappt 14 procent. Antalet free mover-studenter, studerande inom ramen för utbytesprogram och språkstudier har ökat under 2009. Free mover-studenterna är dock den grupp som har ökat mest. Vidare har antalet studerande som läste icke-akademiska språkstudier ökat för första gången sedan studie-stödsreformen 2001. De språkstudier är dock fortfarande bara hälften så många som 2002. En särskild grupp som har ökat stadigt är antalet läkarstuderande utomlands. Antalet har nästan fyrdubblats sedan 2002 då antalet läkarstuderande utomlands var cirka 760 personer. Under 2009 uppgick antalet till cirka 2 900 personer.

Cirka 65 procent av de utlandsstuderande på högskolenivå under 2009 studerade inom Europa. Cirka 12 procent av dessa studerande läste i ett nordiskt land, 50 procent inom övriga

EU-länder och 3 procent i ett annat europeiskt land. Ingen större förändring har skett av den geografiska spridningen sedan 2008.

Diagram 3.12 Studerande utomlands med studiemedel, fördelade efter världsdel, 2009

Källa: CSN

Under en rad år har antalet svenska studerande med studiemedel ökat i Asien, Nordamerika och Norden. Antalet har framför allt minskat i Oceanien. Det är fortfarande endast ett litet antal som väljer att studera i Afrika och Sydamerika. De länder som tar emot flest svenska studerande är Storbritannien, USA, Danmark, Spanien och Frankrike. Under perioden 2002–2009 har antalet svenska studerande ökat i Danmark. I Storbritannien och USA har antalet under samma period varit relativt konstant och i Spanien och Frankrike har antalet minskat.

En geografisk skillnad kan noteras när det gäller utbytesstudier. Av de som studerade i Asien under 2009 studerade 40 procent på ett utbytesprogram, vilket kan jämföras med att endast en fjärdedel av det totala antalet utlandsstuderande läste på ett utbytesprogram. Förhållandet är det omvända när det gäller studier i Norden och Nordamerika – där är andelen utbytesstuderande lägre än genomsnittet.

Det är främst yngre studiemedelstagare som väljer utlandsstudier. Av de utlandsstuderande på högskolenivå under 2009 var 65 procent under 24 år och 97 procent under 34 år. Könsfördelningen bland utlandsstuderande är i princip samma som vid eftergymnasiala studier i Sverige, dvs. klart fler kvinnor än män.

Under 2009 var det totalt cirka 460 utländska medborgare som fick studiemedel för studier utomlands, vilket är en ökning med cirka 15 procent jämfört med tidigare år.

⁵ Studerande som på eget initiativ studerar utomlands utan stöd av något avtal mellan lärosäten.

Utlandsstuderande är mer benägna att ta studielån än de som studerar i Sverige. I genomsnitt lånar en utlandsstuderande totalt 232 500 kronor under sin totala studietid, vilket är cirka 90 000 kronor mer än en studerande i Sverige i genomsnitt lånar. Av de som har studerat utomlands har 27 procent en studieskuld som överstiger 300 000 kronor och 6 procent en skuld som överstiger 500 000 kronor.

Utlandsstuderande är den grupp som oftast tar merkostnadslån. Merkostnadslån till utlandsstuderande kan lämnas för resor, försäkring och undervisningsavgifter. Cirka 12 000 studerande fick under 2009 lån till undervisningsavgifter medan lån till resor och lån till försäkring lämnades till vardera 6 000 studerande. Utbetalt belopp för merkostnadslån till utlandsstuderande uppgick under 2009 till knappt 425 miljoner kronor, vilket är en ökning med cirka 48 miljoner kronor jämfört med 2008.

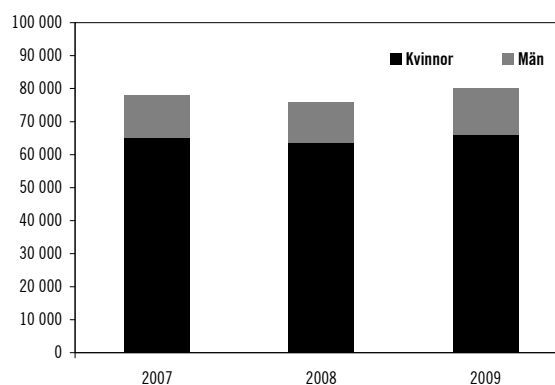
Utgiften under 2009 för studiebidrag vid studier utomlands var cirka 564 miljoner kronor, vilket är en ökning jämfört med 2008.

Som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1) finns det ett behov av att se över systemet med studiemedel för studier utomlands. I slutet av 2009 fattade regeringen beslut om att tillsätta en särskild utredare för att se över detta område, se avsnitt 3.5.9.

3.5.5 Studerande med barn

För att underlätta för personer med barn att studera kan tilläggsbidrag lämnas. Bidraget lämnas som ett differentierat stöd beroende på antal barn. Under 2009 fick cirka 80 000 studerande med studiemedel tilläggsbidrag, vilket är en ökning med 4 000 personer jämfört med 2008.

Diagram 3.13 Antal studerande med tilläggsbidrag, 2007–2009

Källa: CSN

Utbetalt belopp uppgick till 387 miljoner kronor, vilket är en ökning med 30 miljoner kronor jämfört med föregående år. Av det totala antalet kvinnor som hade studiemedel fick cirka 25 procent tilläggsbidrag, medan motsvarande andel för männen var nära 8 procent.

Andelen studerande med studiemedel på grundskole- och gymnasial nivå som fick tilläggsbidrag under 2009 var 53 respektive 29 procent, medan andelen på eftergymnasial nivå var 13 procent. Av dem som studerade med det högre bidraget fick 63 procent tilläggsbidrag. Motsvarande andel för dem som studerade med det generella bidraget var 18 procent. Skillnaderna i andelen med tilläggsbidrag kan främst förklaras av att det skiljer i ålder mellan de olika grupperna och att äldre studerande oftare har barn.

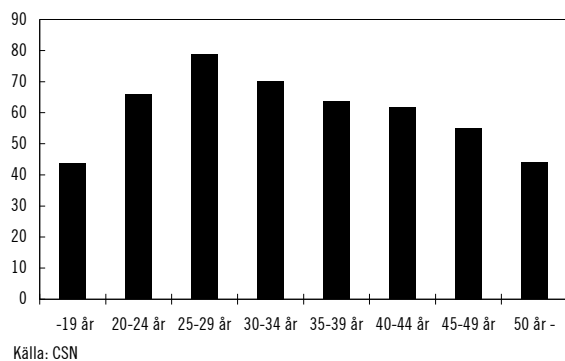
3.5.6 Lånebenägenhet

Antalet studerande som tog studielån i förhållande till antalet studerande med studiebidrag, dvs. lånebenägenheten, sjönk under 2009 för tionde året i rad. Lånebenägenheten för samtliga utbildningsnivåer var 67,5 procent under 2009 jämfört med 68 procent 2008. Under 2009 bröts dock trenden med minskande lånebenägenhet bland studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå samt utlandsstuderande. I dessa tre studerandegrupper ökade lånebenägenheten något jämfört med 2008. Samtidigt minskade lånebenägenheten för studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med 1 procentenhet i förhållande till föregående år.

Lånebenägenheten varierade inte enbart mellan studerande på olika studienivåer utan

även mellan olika åldersgrupper. De yngsta och de äldsta studiemedelstagarna var de som mest sällan valde att ta studielån. För ungdomar i åldrarna 20–24 år uppgick lånebenägenheten till 66 procent under 2009. Mest lånade studerande i åldrarna 25–29 år, där 79 procent tog lån. Att andelen yngre studerande upp till 25 år har ökat under 2009 är en viktig förklaring till att lånebenägenheten har minskat.

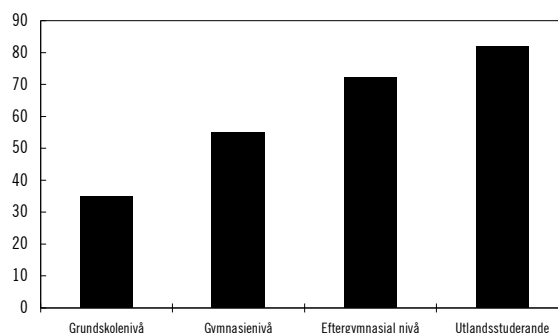
Diagram 3.14 Studerandes lånebenägenhet i olika åldersgrupper, procent, 2009

Lånebenägenheten vid studier på grundskolenivå var 35 procent under 2009. Motsvarande andel för de som läser på gymnasial nivå var 55 procent. Antalet studerande med studielån som även har tilläggs lån och merkostnads lån ökade något under 2009.

Lånebenägenheten vid studier på eftergymnasial nivå i Sverige minskade under 2009 med en procentenhet jämfört med föregående år. Andelen av de studerande med studielån på eftergymnasial nivå som även tog merkostnads lån var 2,6 procent, vilket är en liten minskning jämfört med tidigare år. Även andelen studerande med tilläggs lån var något lägre än föregående år. I genomsnitt tog 8,3 procent av de studerande tilläggs lån under 2009.

Diagram 3.15 Studerandes lånebenägenhet i olika utbildningsnivåer, procent, 2009

Källa: CSN

Utlandsstuderande är mer benägna att ta lån än studerande inom andra utbildningsformer. Under 2009 var andelen utlandsstuderande som hade studielån cirka 82 procent. Bland de utlandsstuderande ökade lånebenägenheten något, inte minst vad gäller andelen studerande som tog merkostnads lån. Under 2009 hade 49 procent av de utlandsstuderande merkostnads lån, vilket är en ökning med 3 procent jämfört med föregående år. I genomsnitt lånade en utlandsstuderande totalt 232 500 kronor, vilket kan jämföras med att en studerande på eftergymnasial nivå i Sverige i genomsnitt lånade 144 500 kronor.

Bland studerande på grundskolenivå var lånebenägenheten lägre för kvinnor än för män. Inom övriga nivåer fanns ingen sådan skillnad.

3.5.7 Låntagare och den totala studieskulden

Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgick till drygt 1,4 miljoner vid utgången av 2009. Cirka 178 000 personer hade lån i båda de två senaste återbetalningssystemen och cirka 4 000 personer hade lån i alla tre återbetalningssystemen.

Antalet låntagare fortsatte att öka under 2009. Ökningen jämfört med 2008 var cirka 14 000 personer.

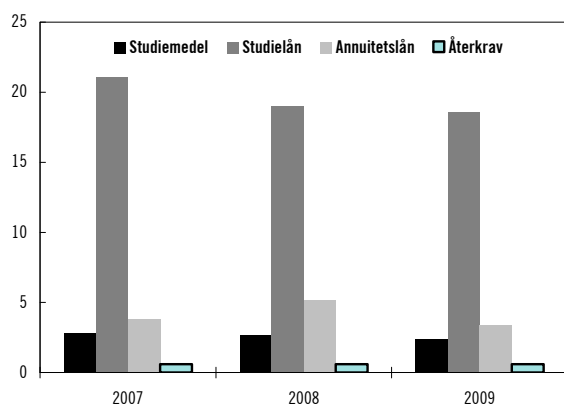
Återbetalningen av studielån ökade under 2009. Jämfört med 2008 betalades det in cirka 0,7 miljarder kronor mer till CSN, totalt 12,3 miljarder kronor inklusive räntor och avgifter. Av dessa var cirka 1,3 miljarder kronor extra inbetalningar, dvs. sådana inbetalningar som låntagarna har betalat utöver återbetalningsplan. Denna typ av inbetalningar

ökade med 23 procent jämfört med 2008. Trenden att inbetalningarna överstiger nyutlåningen fortsätter eftersom nyutlåningen under 2009 var 11,6 miljarder kronor. Att inbetalningarna överstiger utbetalningarna kan gesken av att lånesystemet är i balans, men så är inte fallet med anledning av att riksdagen årligen anvisar ett anslag för räntor på CSN:s lån hos Riksgäldskontoret. Belastningen på detta anslag var 5,2 miljarder kronor under 2009.

Den totala studieskulden ökade under 2009 från 180 till 183 miljarder kronor. Ökningen beror på att antalet personer med annuitetslån stiger för varje år, vilket ger effekter på den totala studieskulden.

Av den totala utestående fordran⁶ på cirka 183 miljarder kronor 2009 bedömer CSN att cirka 25 miljarder kronor, eller cirka 14 procent, utgörs av osäkra fordringar.

Diagram 3.16 Osäkra fordringar fördelat på lånetyp och återkrav, miljarder kronor, 2007–2009

Källa: CSN

Lånetyper studielån, dvs. lån som tagits mellan 1989 och 2001, står med cirka 19 miljarder kronor för den största osäkerheten. Risker för framtida avskrivningar är störst inom detta lånesystem. De beräknade osäkra fordringarna har under 2009 minskat med 2,5 miljarder kronor. Beräkningen av osäkerheten i CSN:s lånefordringar görs utifrån tre värderingsprinciper: reservation utifrån de personer som missköter sina betalningar, reservation utifrån de trygghetsregler som finns vid återbetalning och reservation utifrån framtida förluster på grund av dödsfall. Den minskning av den osäkra fordran

som skett beror till största delen på en teknisk förändring av de beräkningsmodeller som CSN använder. De osäkra fordringar som beror på personer som missköter sina betalningar uppgick till 5,3 miljarder kronor under 2009, vilket är en ökning med 0,2 miljarder kronor sedan 2008. De osäkra fordringar som kan härledas till de trygghetsregler som finns uppgick till 16,3 miljarder kronor under 2009, vilket är en minskning med 0,5 miljarder kronor sedan 2008. De osäkra fordringar som avser beräknade framtida dödsfall uppgick till 3,2 miljarder kronor under 2009, vilket är en minskning med 2,1 miljarder kronor sedan 2008. Minskningen kan främst härledas till lånetypen annuitetslån där den nya beräkningsmodellen har slagit igenom mest.

Antalet personer som CSN saknade adresser till uppgick vid slutet av 2009 till 18 200. Detta är en minskning med 2 050 personer jämfört med vid ingången av 2009.

I syfte att effektivisera återbetalningen av studielån har riksdagen med anledning av regeringens förslag i propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet beslutat att CSN fr.o.m. den 1 juli 2010 ska få möjlighet att säga upp studielån till omedelbar betalning om låntagare trots påminnelser och krav inte har betalat årsbeloppet eller avgifterna (prop. 2009/10:141, bet. 2009/10:UbU18, rskr. 2009/10:290). Regeringen har dessutom tillsatt en särskild utredare som har i uppdrag att bl.a. föreslå förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering, se avsnitt 3.5.9.

Nedsättning av årsbelopp

En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. Det finns tre huvudsakliga skäl till att en återbetalare får nedsatt årsbelopp: nedsättning på grund av låg inkomst, nedsättning på grund av studier och nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl. Trenden från de senaste åren som har inneburit att färre personer får beslut om nedsättning har brutits. Under 2009 fick nästan 207 000 personer beslut om nedsättning, vilket var 4 000 fler än under 2008. Värdet av nedsättningarna är 1,3 miljarder kronor.

⁶ Den totala utestående fordran består av den totala studieskulden och den totala återkravsfordran.

Återbetalare med krav hos Kronofogdemyndigheten

I slutet av 2009 hade cirka 94 000 personer krav på återbetalning av studiestöd som överförts till Kronofogdemyndigheten, en ökning med 3 000 personer jämfört med 2008. Antalet personer med krav hos Kronofogdemyndigheten fortsätter att öka bland de återbetalningsskyldiga med annuitetslån. Däremot kan skönjas en minskning av antalet återbetalningsskyldiga med krav för lånetyperna studiemedel och studielån.

Den ackumulerade fordran hos Kronofogdemyndigheten uppgick vid årets slut till cirka 771 miljoner kronor, vilket är en ökning med 3 procent jämfört med 2008. Andelen av alla återbetalningsskyldiga låntagare som hade en skuld hos Kronofogdemyndigheten har legat på ungefär samma nivå de senaste tre åren och uppgick 2009 till cirka 7,6 procent, vilket motsvarar cirka 93 600 personer.

Utlandsbosatta återbetalare

Cirka 60 000 återbetalare var under 2009 bosatta utomlands, vilket är en ökning med cirka 2 000 låntagare jämfört med 2008. Den totala fordran för de tre återbetalningssystemen när det gäller utlandsbosatta återbetalare uppgick vid slutet av 2009 till 13 miljarder kronor. Av detta belopp avsåg 4,2 miljarder kronor, eller cirka 32 procent, osäkra fordringar. Av det årsbelopp som för 2009 debiterades de återbetalare som var bosatta utomlands betalades 72 procent in. Motsvarande andel för bosatta i Sverige var 94 procent.

CSN har under 2009 fortsatt att prioritera kravhanteringen utomlands. Inkassoverksamheten har resulterat i att 9 800 ärenden har skickats till Intrum Justitia, vilket är en ökning med 1 procent jämfört med 2008. Av dessa ärenden har återbetalare i 2 600 ärenden betalat hela beloppet och delar av beloppet i 1 200 ärenden. Totalt har cirka 25,7 miljoner kronor inbetalats under 2009, vilket är en ökning med drygt 2 miljoner kronor eller 9 procent jämfört med 2008.

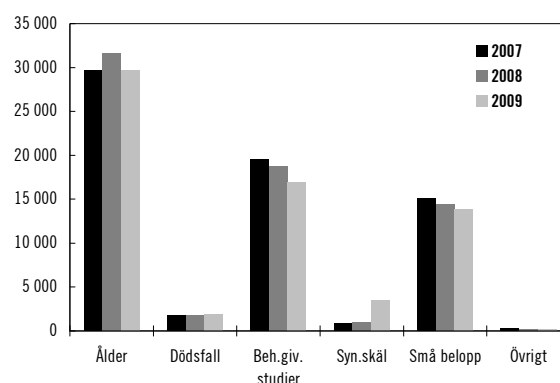
Arbetet med att vidta rättsliga åtgärder i Norge, Danmark och Finland har fortsatt under 2009 och även utvidgats till fler länder. Dessa rättsliga åtgärder har resulterat i att 1,3 miljoner kronor har betalats in till CSN.

CSN har under 2009 i samarbete med Intrum Justitia påbörjat delgivning i bl.a. Norden, USA, Holland och Australien. På grund av lagstiftningen i Storbritannien och Tyskland saknar myndigheten möjligheter till delgivning i dessa två länder. I dessa länder undersöker CSN om andra åtgärder kan användas. Ett syfte med delgivningen är att åstadkomma preskriptionsavbrott och därigenom förhindra att skulder preskriberas. I Norden har det genomförts 180 delgivningar, varav 90 procent resulterade i lyckade delgivningar. I USA har det genomförts 120 delgivningar med lyckat resultat i 36 procent av fallen.

Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Dessutom skriver CSN av skulder som vid ett årsskifte är 100 kronor eller lägre vilket redovisas som små belopp i diagram 3.17.

Diagram 3.17 Avskrivningsärendens fördelning på skäl, 2007–2009

Källa: CSN

Under 2009 har 68 000 låntagare fått sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är en minskning med 3 000 personer jämfört med 2008. Det totala avskrivna beloppet har dock ökat från cirka 646 miljoner kronor 2008 till cirka 812 miljoner kronor 2009.

3.5.8 Studiestödsadministration

Centrala studiestödsnämnden

CSN:s verksamhet finansieras dels med ett förvaltningsanslag, dels med inbetalda administra-

tiva avgifter. Kostnaderna uppgick under 2009 till 802 miljoner kronor, vilket är en ökning med 48 miljoner kronor jämfört med 2008. Av intäkterna som totalt uppgick till 817 miljoner kronor bestod drygt 50 procent av anslag (409 miljoner kronor) och knappt 50 procent av intäkterna av avgifter (404 miljoner kronor). Resterande intäkter bestod av finansiella intäkter och intäkter av bidrag. Inbetalda avgifter bestod främst av expeditiönsavgifter, uppläggningsavgifter och påminnelseavgifter.

Ärendehantering

Under 2009 har inflödet av ansökningar ökat relativt kraftigt främst vad avser studiemedel. Denna typ av ansökningar har ökat med 13 procent jämfört med 2008. Inom studiemedelsverksamheten fattades 1 052 000 beslut, vilket är en ökning med 134 000 beslut jämfört med 2008. Den ökade ärendevolymen kan förklaras med de satsningar på fler utbildningsplatser som regeringen har initierat det senaste året, det ökade antalet sökande på grund av den ekonomiska krisen och de stora ungdomskullarna som har lämnat gymnasieskolan.

Handläggningstiderna vad gäller studiemedel har under 2009 försämrats något jämfört med tidigare år. Detta kan förklaras av den ökade ärendevolymen, men också av CSN:s prioritering av kvalitetshöjande åtgärder.

Tabell 3.5 CSN:s genomsnittliga handläggningstider, 2007–2009¹

Antal dagar			
Verksamhet	2007	2008	2009
Extra tillägg	26	30	27
Inackorderingstillägg	21	21	21
Studiemedel	11	11	13
Studiemedel, utland	29	27	28

Källa: CSN.

¹ Uppgiften avser den tid som går från det att ärendet kommer in till myndigheten och till dess att beslutet har expedierats (kompletteringstid ingår).

Tillgänglighet och service

Under 2009 har antalet kunder som vill komma i kontakt med CSN per telefon ökat kraftigt. Det ökade trycket på telefon har lett till att myndigheten inte har lyckats behålla den höga servicenivån från 2008. Den ökning som skett beror främst på att det totala antalet studerande har ökat.

Tabell 3.6 Nyckeltal för CSN:s service och information, 2007–2009

Tusental och procent, avrundat

Verksamhet	2007	2008	2009
Antal inkomna samtal	1 620	1 560	1 760
Antal telefonsamtal begär personlig service	1 400	1 300	1 500
- varav antal besvarade telefonsamtal	1 320	1 300	1 400
- andel besvarade samtal inom 3 minuter	76	80	70
Antal besök webbplats	11 500	12 000	12 400
Antal besök Mina sidor	4 400	4 500	4 700
Antal besök talsvar	300	200	200

Källa: CSN.

Kvalitetsutveckling

CSN har fortsatt sitt arbete med att förbättra kvaliteten i ärendehantering.

Även under 2009 har CSN genomfört kvalitetsgranskningar inom områdena studiehjälp, studiemedel, återbetalning och kundservice. CSN bedömer rättssäkerheten och kvaliteten i handläggningen utifrån att besluten är korrekta, att handläggningen är studiestödsrättsligt och förvaltningsrättsligt korrekt samt att kontor och enheter gör enhetliga bedömningar.

Granskningarna visar att kvaliteten och rättssäkerheten i handläggningen vad avser studiehjälp och återbetalning är hög. Vad gäller studiemedel har kvaliteten och rättssäkerheten förbättrats jämfört med föregående år. Som en del av granskningen av kvaliteten i kundservice har CSN fortsatt att granska e-brevsvar utifrån såväl studiestödsrättsliga och förvaltningsrättsliga bestämmelser som språkliga riktlinjer. CSN:s granskning visar att det fortfarande finns en förbättringspotential vid hanteringen av e-brevsvaren.

Felaktiga utbetalningar

Regeringens mål med CSN:s arbete mot felaktiga utbetalningar är att CSN ska säkerställa att utbetalningar från studiestödssystemet endast sker till den som är berättigad stöd från systemet. Under 2009 har CSN:s arbete med att förhindra felaktiga utbetalningar fortsatt. Ytterligare åtgärder har vidtagits både inom studiehjälpen och inom studiemedlet.

CSN har under 2009 fortsatt att kontrollera i vilken utsträckning utbetalningar till studerande vid universitet och högskolor har varit felaktiga. CSN uppskattar att studiemedel betalas ut

felaktigt på grund av avbrutna studier till 10 000 högskolestuderande per år, vilket beräknas motsvara cirka 120 miljoner kronor. Ett effektivt verktyg för att hitta och återkräva felaktiga utbetalningar på grund av studieavbrott är enligt CSN att kontrollera de högskolestuderandes registreringar i lärosätenas och CSN:s gemensamma studieadministrativa system Ladok. CSN planerar att under hösten 2010 och 2011 införa manuella efterkontroller för att identifiera de studerande som avbryter sina studier utan att meddela högskolan eller CSN och återkräva dessa studerande på det studiemedel som har betalats ut felaktigt.

Risken för felaktiga utbetalningar har minskat vad avser studiehjälpen. Genom att delar av ändringshanteringen vid otillåten frånvaro utförs maskinellt i stället för manuellt kan beslut om studiehjälp ändras snabbare och felaktiga utbetalningar kan därmed stoppas tidigare.

CSN har under 2009 fortsatt att på ett systematiskt sätt identifiera och kontrollera ärenden där bidragsbrott kan ha förekommit. Dessa kontroller har lett till att CSN kunnat förhindra felaktiga utbetalningar eller återkräva studiemedel för 90 personer, företrädesvis utlandsstuderande, till ett belopp av 8 miljoner kronor. Dessa 90 personer har även polisanmälts i enlighet med bidragsbrottslagen (2007:612).

Under 2008 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att granska CSN:s kontrollarbete när det gäller felaktiga utbetalningar. Statskontorets överlämnade sin rapport Rätt men ändå fel – en granskning av Centrala studiestödsnämndens arbete med att förhindra felaktiga utbetalningar (2009:8) till regeringen i april 2009. Statskontorets granskning visar bl.a. att många utbildningsanordnare underrapporterar, dvs. inte rapporterar frånvaro och kursavbrott m.m., och att det ofta tar lång tid att rapportera in olika händelser till CSN. Detta kan enligt Statskontoret bl.a. bero på att drivkraften för den enskilda studerande att anmäla t.ex. kursavbrott är svag och att incitamenten för utbildningsanordnaren att rapportera kursavbrott, låg studieaktivitet m.m. till CSN också är svaga. Mot bakgrund av bl.a. Statskontorets rapport gav regeringen i juli 2010 i uppdrag till CSN att vidta åtgärder för att förbättra informationen till studerande om bestämmelserna inom studiemedelssystemet vad gäller den tid som studiemedel kan lämnas för. Uppdraget

ska genomföras i nära samarbete med universitet och högskolor (U2010/4018/SV).

CSN fick i regleringsbrevet för 2009 (U2009/7242/SAM) i uppdrag att redovisa vilka insatser som myndigheten har vidtagit och som planeras mot bakgrund av Statskontorets rapport Rätt men ändå fel och Statskontorets rapport Återkrav vid felaktiga utbetalningar – Försäkringskassans och CSN:s hantering av återkravsfordringar (2008:12). CSN:s redovisning av uppdraget lämnades till regeringen i juli 2010. Av rapporteringen kan utläsas att CSN har vidtagit flera olika åtgärder. Under 2010 har myndigheten bl.a. genomfört ett omfattande kontrollarbete gentemot högskolestuderande i Sverige. Vidare har myndigheten förtydligat och förenklat anvisningarna för gymnasieskolornas närvarorapportering av elever.

Överklagandenämnden för studiestöd

Under 2009 uppgick utgifterna för ÖKS verksamhet till drygt 9 miljoner kronor. ÖKS hantlade under året cirka 5 130 ärenden, en ökning med cirka 610 ärenden jämfört med föregående år. Inkomna ärenden till ÖKS ökade under året med cirka 12 procent jämfört med 2008.

Under 2009 avgjordes 78 procent av alla ärenden inom fyra veckor och 97 procent inom nio veckor. Samtliga ärenden avgjordes inom sex månader. Nämnden biföll cirka 7 procent av det totala antalet inkomna ärenden. Nämndens beslut i enskilda ärenden har haft betydelse för regeltillämpning och den praxis som finns utvecklad hos CSN.

Tillgängligheten hos nämnden har under året varit god. Nämndens kansli har telefontid under hela arbetsdagen och några svårigheter för allmänheten att komma i kontakt med nämnden har inte framkommit.

3.5.9 Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i en globaliserad värld

Studiestödssystemet som helhet påverkas i hög grad av internationella faktorer, och bestämmelserna inom systemet måste kontinuerligt anpassas till ett alltmer globaliserat samhälle. Det är av stor betydelse att studie-

stödssystemet fungerar effektivt vid utlandsstudier och att utlandsstudier underlättas. Det är också viktigt att regeringens politik när det gäller studerandemobilitet, internationalisering och kvalitet tydligt kommer till uttryck i bestämmelserna om studiemedel vid studier utomlands. Regeringen har därför tillsatt en särskild utredare som ska se över hur systemet för studiemedel vid studier utomlands kan förklaras, förbättras och effektiviseras i syfte att öka den internationella rörligheten bland studerande (dir. 2009:124 och dir. 2010:59).

De nuvarande reglerna för studiemedel vid studier utomlands infördes 1989 och är i allt väsentligt oförändrade. Den utveckling som har skett sedan dess har inte avspeglats i anpassningar av studiemedelssystemet. Studiemedelssystemet bör så långt som möjligt vara effektivt, sammanhållet, flexibelt och rättssäkert och samtidigt enhetligt och överblickbart för den enskilde.

Mot denna bakgrund ska utredaren bl.a.

- föreslå hur systemet för studiemedel vid studier utomlands ska utformas i syfte att kunna hantera komplexa situationer på ett rättvist sätt och i större utsträckning främja studerandes rörlighet,
- utreda de nuvarande reglerna och tillämpningen för rätten till studiemedel för gymnasiala studier utomlands,
- analysera de krav som i dag ställs på utländska utbildningar för att studiemedel ska kunna lämnas mot bakgrund av att utlandsstudierna ska hålla hög kvalitet samt beakta EU-rättsliga principer om fri rörlighet och likabehandling,
- analysera och vid behov föreslå alternativa modeller och metoder för fastställande av studiemedelsbeloppen vid studier utomlands, och
- föreslå förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering i syfte att effektivisera återbetalningen, främst vad avser låntagare bosatta utomlands, och att säkerställa att studielån återbetalas i så hög utsträckning som möjligt.

Utredaren ska slutredovisa sitt uppdrag den 30 november 2010. Delbetänkandet Förbättrad återbetalning av studieskulder (SOU 2010:54) med förslag till förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering överlämnades till

regeringen den 11 augusti 2010. Betänkandet remissbehandlas för närvarande och regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga.

3.6 Analys och slutsatser

3.6.1 Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige

Under 2009 ökade antalet studerande med studiehjälp endast marginellt och den långvariga ökning som setts under tidigare år har därmed planat ut. Antalet studerande med studiehjälp är starkt förknippat med befolkningsutvecklingen i åldrarna 16–20 år, eftersom nästan samtliga studerande som avslutar grundskolan går vidare till gymnasieskolan. Under 2010 och de närmaste åren framöver förväntas antalet personer i åldrarna 16–18 år minska, vilket även kommer att påverka det totala antalet studerande med studiehjälp.

Antalet elever vid de fristående gymnasieskolorna blir allt fler och elevantalet vid de kommunala gymnasieskolorna allt färre. Det påverkar efterfrågan på inackorderingstillägg, eftersom de fristående skolorna i högre grad inte är belägna på den studerandes hemort. Detta tillsammans med befolkningsutvecklingen kan förklara ökningen av antalet studerande med inackorderingstillägg. Ökningen av antalet studerande som får extra tillägg kan förklaras av befolkningsutvecklingen, den försämrade konjunkturen och den ökade invandringen av ungdomar som kommer till Sverige utan föräldrar. Som nämnts tidigare förväntas antalet personer i åldrarna 16–18 år minska under 2010 och åren därefter. En minskning även av antalet studerande som får inackorderingstillägg och extra tillägg framöver kan därför väntas.

Ökningen av antalet studerande som får studiehjälpen indragen på grund av olovlig frånvaro kan till stor del förklaras av att skolorna i större utsträckning har rapporterat detta till CSN. Regeringen ser positivt på att skolor i större utsträckning har rapporterat olovlig frånvaro men anser att ytterligare förbättringar behövs. Regeringen anser att frågan om indragning av studiehjälp vid olovlig frånvaro behöver ses över och att detta ska göras inom ramen för den planerade översynen av studiehjälpssystemet, se avsnitt 3.8.

3.6.2 Vuxna studerande

Under 2009 ökade antalet vuxna studerande med studiemedel på samtliga utbildningsnivåer med cirka 40 000 personer jämfört med 2008. Antalsmässigt har flest studiemedelstagare tillkommit på eftergymnasial nivå. Procentuellt har dock antalet studerande ökat mest på gymnasial nivå. Den ökade efterfrågan på utbildning beror främst på konjunkturläget under 2009 med stigande arbetslöshet som följd. För att möta den ökade efterfrågan har regeringen skapat fler utbildningsplatser under året, bl.a. genom den tillfälliga satsningen på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) och på högskolorna. När det gäller antalet studiemedelstagare på eftergymnasial nivå kan ökningen även förklaras av den demografiska utvecklingen. Ungdomskullarna har blivit större och framför allt ökade antalet 19-åringar. Denna årskull var den enskilt största åldersgruppen bland dem som under 2009 för första gången började studera på universitet eller högskola.

Studiemedel är ett viktigt verktyg för att öka deltagande i och bredda rekryteringen till utbildning. Dessutom är studiestödet en viktig faktor för att möjliggöra omställning i arbetslivet, vilket avspeglas i det ökade antalet vuxna studerande med studiemedel. Trenden med ökande antal studerande bedöms hålla i sig under 2010. Målen för studiestödet är bl.a. att verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning samt att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Regeringen bedömer att studiestödet har bidragit till dessa mål.

Antalet studerande med studiemedel med det högre studiebidraget ökade med 13 procent under 2009. Ökningen har främst skett bland studerande på gymnasial nivå. Ökningen beror dels på konjunkturläget under 2009, dels på att en ny grupp kan få sådant studiemedel tillfälligt under 2009 och 2010. Denna grupp utgörs av arbetslösa över 25 år som redan har en fullföljd gymnasieutbildning och som läser inom yrkesvux. Under 2009 fick 1 600 personer studiemedel med den högre bidragsnivån utifrån de tillfälliga bestämmelserna. Några generella slutsatser om betydelsen av den nya kvotgruppen är dock svåra att dra. Detta hänger samman med att studerande över 25 år på yrkesvux även har kunnat få studiemedel med

den högre bidragsnivån enligt bestämmelserna om tidigare icke fullständig gymnasieutbildning. Hur många personer som fick den högre bidragsnivån för yrkesvux utifrån de ordinarie bestämmelserna går dock inte att utläsa ur befintlig statistik.

3.6.3 Studerande utomlands

Svenska studerandes internationella erfarenhet kan hjälpa Sverige att hävda sig som kunskapsnation i en allt mer globaliserad värld. Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Detta bidrar till att Sverige har en hög andel studerande som förlägger delar av eller hela sin utbildning utomlands. Trots detta har antalet utlandsstuderande med studiemedel minskat under ett antal år. Den nedåtgående trenden bröts dock under 2009 och antalet utlandsstuderande ökade med cirka 1 800 personer. Det ökade antalet beror sannolikt på demografiska förändringar och att det är fler som studerar när det är lågkonjunktur. Enligt CSN:s prognos för våren 2010 fortsätter antalet utlandsstuderande att öka något.

En ökning skedde under 2009 för hela studerandegruppen, dvs. för utbytesstuderande, s.k. free mover-studenter och språkstuderande. Antalsmässigt var ökningen störst för free mover-studenter. Detta kan bl.a. bero på att ökningen av antalet läkarstuderande utomlands fortsätter. Anledningen är att det är ett fortsatt högt sökandetryck till läkarprogrammen i Sverige, trots att antalet platser har utökats. Vidare ökade antalet språkstuderande för första gången sedan studiestödsreformen 2001. Trots denna ökning är antalet språkstuderande fortfarande bara hälften av vad det var 2002. Minskningen beror sannolikt till stor del på att gränsen för hur länge studiemedel kan lämnas skärptes i och med studiestödsreformen 2001. Utlandsstuderande anger i större utsträckning än studerande i Sverige att de med hänsyn till reglerna om begränsning av antal studiemedelsveckor planerar sina studier mer noggrant.

3.6.4 Lånebenägenhet

Den långsiktiga minskningen av lånebenägenheten kan bl.a. förklaras av att de studerande

efter studiestödsreformen 2001 gör en mer rationell bedömning av kostnaderna för lånet. Även möjligheten till alternativa försörjningskällor påverkar valet av att ta studielån eller inte. Att lånebenägenheten fortsatte att minska under 2008 och 2009 beror till stor del på att andelen yngre studerande ökade. Yngre studerande, dvs. ungdomar i åldrarna 20–25 år, väljer relativt ofta att inte ta några studielån. Detta kan delvis förklaras av att föräldrarna bidrar ekonomiskt till den studerandes uppehälle under studietiden. En relativt hög andel av de studerande som enbart mottog bidragsdelen inom studiemedlet hade dessutom inkomst från arbete som en alternativ försörjningskälla.

3.6.5 Låntagare och den totala studieskulden

Drygt 1,4 miljoner personer i Sverige har i dag en studieskuld. Detta motsvarar ungefär en fjärdedel av befolkningen mellan 20 och 65 år. Den relativt stora ökningen av antalet låntagare under 2009 jämfört med föregående år beror dels på att de tillkommande låntagarna under 2009 var fler än de som antingen har slutbetalat sina lån eller fått dem avskrivna, dels på det senaste årets tillskott av nya utbildningsplatser till följd av lågkonjunkturen. Även ökningen av antalet personer som fick nedsättning av årsbeloppet kan sannolikt förklaras som en effekt av lågkonjunkturen. Detta märks genom att fler som är återbetalningsskyldiga har valt att återgå till studier och att fler av dem har fått en lägre inkomst.

Ökningen av det skuldbelopp som avskrevs under 2009 uppgick till 166 miljoner kronor och kan främst förklaras av att CSN gjorde ett riktat utskick till de låntagare med lånetypen studiemedel som hade eller hade haft nedsättning av återbetalningen tills vidare. I utskicket informerades dessa dels om att nedsättning tills vidare skulle upphöra vid årsskiftet 2009/2010 och att det i stället skulle gå att ansöka om nedsättning årsvis, dels att låntagare med en mycket låg inkomst på grund av långvarig sjukdom kan ha rätt till avskrivning. Detta resulterade i ett ökat antal ansökningar om avskrivning och ett ökat antal bifallsbeslut. Av den totala ökningen på 166 miljoner kronor avsåg 134 miljoner kronor avskrivning av lån tagna före 1989.

Utgångspunkten för återbetalningssystemen är att samtliga låntagare ska betala tillbaka sina skulder. Tendensen att allt fler återbetalar sina lån och ökningen av inbetalda beloppen fortsätter, vilket är en indikation på att lånesystemet i stort sett fungerar. Däremot finns det allvarliga brister i lånesystemet vad avser de som är bosatta utomlands. Låntagare bosatta utomlands återbetalar i betydligt mindre omfattning än låntagare bosatta i Sverige. Av det totala belopp som under 2009 debiterades låntagare bosatta utomlands inbetalades endast 72 procent. Över en tredjedel av den totala fordran för dessa låntagare bedöms vidare som osäker. Regeringen har vidtagit vissa åtgärder som ett försök att komma tillrätta med dessa problem men fortfarande återstår mycket arbete. Regeringen kommer att fortsätta att arbeta målinriktat med detta och följa utvecklingen noga.

3.6.6 Studiestödsadministration

Under 2009 präglades CSN:s verksamhet av lågkonjunkturen. Fler personer har påbörjat studier, vilket har medfört en markant tillströmning av ärenden till myndigheten. Detta har lett till att handläggningstider och service-tider har ökat men myndigheten visar ändå upp tider på en tillfredsställande nivå.

CSN:s interna granskning av kvaliteten visar att myndighetens fleråriga arbete med att förbättra kvaliteten i ärendehantering har fortsatt att ge resultat. Regeringen anser att kvalitetsarbetet är av stor vikt och måste fortgå.

Under 2009 har CSN fortsatt att prioritera kravverksamheten utomlands. Myndigheten prövar olika metoder för att förbättra resultatet av denna verksamhet. Regeringen ser positivt på detta arbete och anser att det är viktigt att det intensifieras.

CSN har under 2009 arbetat målinriktat med att säkerställa att utbetalningar från studiestöds-systemet endast sker till den som är berättigad till stöd från detta system och de felaktiga utbetalningarna har minskat. Regeringen ser positivt på det målinriktade arbetet och anser att det är viktigt att det fortsätter med samma intensitet.

ÖKS har under året nått ett bra resultat vad gäller hanteringen av överklaganden. Trots en relativt stor volymökning av ärenden under 2009

har myndighetens handläggningstider varit mycket tillfredsställande.

3.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte lämnat någon effektivitetsrapport eller revisionsberättelse med invändningar inom detta område under 2009. Under 2008 lämnade dock Riksrevisionen en granskningsrapport som behandlas nedan.

RiR 2008:31 Svenska trygghetssystem utomlands. Försäkringskassans och CSN:s utbetalningar och fordringshantering

Riksrevisionen har granskat om Försäkringskassans och CSN:s utbetalningar och hantering av fordringar fungerar för utlandsbosatta. Regeringens insatser inom området har också granskats.

Riksrevisionen menade bl.a. att regeringen inte i tillräcklig grad har uppmärksammat CSN:s fordringshantering när det gäller utlandsboende. CSN rekommenderades att genomföra förändringar i syfte att minska risken för felaktiga utbetalningar vid utlandsstudier. Vidare rekommenderades regeringen att styra och följa upp myndigheternas fordringsverksamhet i utlandet och att överväga förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering, till exempel genom att ge CSN möjlighet att återkräva ett lån om det inte återbetalas korrekt.

CSN rekommenderades också att genomföra förändringar i syfte att minska risken för felaktiga utbetalningar vid utlandsstudier.

Efter granskningen

Mot bakgrund av riksrevisionens rapport gav riksdagen i maj 2009 regeringen tillkänna att regeringen måste utveckla sin styrning och uppföljning av Försäkringskassans och CSN:s utbetalnings- och fordringsverksamhet utomlands. Regeringen fick också i uppdrag att se över de regelverk som styr myndigheternas fordringshantering utomlands för att effektivisera verksamheten och göra den mer rättssäker (bet. 2008/09:SfU11, rskr. 2008/09:241).

Regeringen beslutade i december 2009 att tillkalla en särskild utredare som ska se över systemet med studiemedel för studier utomlands (dir. 2009:124 och dir. 2010:59). I uppdraget

ingick även att föreslå förändringar i de regelverk som styr CSN:s fordringshantering. Syftet med denna del av uppdraget var att effektivisera återbetalningen, främst vad avser låntagare bosatta utomlands, och att säkerställa att studielån återbetalas i så hög utsträckning som möjligt. Utredaren skulle bl.a. utreda om en skuldförbindelse kan åstadkomma en förbättrad skuldsäkring av studieskulden och föreslå hur en sådan kan genomföras. Vidare skulle utredaren se över hur en skyldighet för den enskilde att lämna giltig adress till CSN kan införas och vilka sanktioner som kan vara lämpliga om skyldigheten inte uppfylls. Ett delbetänkande i denna del överlämnades till regeringen den 11 augusti 2010 (SOU 2010:54). Betänkandet remissbehandlas för närvarande och regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga.

Med anledning av regeringens förslag i propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet har riksdagen beslutat att CSN ska ges en möjlighet att säga upp studielån till omedelbar betalning om låntagare trots påminnelser och krav inte har betalat årsbeloppet eller avgifterna (prop. 2009/10:141, bet. 2009/10:UbU18, rskr. 2009/10:290).

I den del som rör CSN anser regeringen rapporten vara slutbehandlad i och med ovanstående åtgärder.

3.8 Politikens inriktning

Sverige behöver välutbildad arbetskraft för att klara den internationella konkurrensen och skapa ekonomisk tillväxt. Ett väl fungerande studiestödssystem är en av förutsättningarna för att åstadkomma detta. Det svenska studiestödet är generöst utformat och ger många studerande ekonomiska förutsättningar att utbilda sig. För att ge de studerande en förbättrad ekonomisk situation höjdes studiemedelsbeloppet med 431 kronor per studiemånad fr.o.m. den 1 januari 2010. Regeringen anser dock att studiemedlet behöver förstärkas ytterligare och föreslår därför i avsnitt 3.9.3 att totalbeloppet i studiemedlet höjs med 498 kronor per studiemånad fr.o.m. den 1 juli 2011. Förslaget innebär att studiemedlets totalbelopp kommer att uppgå till cirka 9 400 kronor per studiemånad fr.o.m. andra kalenderhalvåret 2011. Enligt förslag i

Budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1, utg. omr. 15, bet. 2009/10:UbU2, rskr. 2009/10:127) höjs även det s.k. fribeloppet fr.o.m. den 1 januari 2011. Höjningen av fribeloppet ger den studerande ökade möjligheter till förbättrad ekonomi och starkare arbetslivskoppling vid sidan av studierna. Fribeloppet höjs därmed från cirka 107 000 kronor till cirka 136 400 kronor per kalenderår från 2011.

Ungdomar som saknar fullständig grundskole- och gymnasieutbildning har i dag svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. I syfte att öka incitamenten att återgå till studier bedömer regeringen (avsnitt 3.9.2) att den högre bidragsnivån inom studiemedlet tillfälligt bör göras tillgänglig för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning. Endast de ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina studier före halvårsskiftet 2010 bör omfattas av den tillfälliga satsningen.

Den parlamentariska utredningen Hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48) har bl.a. i uppgift att analysera och föreslå regler för hur arbetsförmåga respektive studieförmåga ska kunna kombineras. För att regeringen ska kunna göra en samlad bedömning av regelverket för studerande vid sjukdom bör en parallell översyn göras av de bestämmelser om studiemedel under sjukdom som i dag finns inom studiemedelsystemet. Vid översynen bör särskilt belysas hur felaktiga utbetalningar ska kunna förhindras.

Regeringen eftersträvar ett effektivt och sammanhållet studiestödssystem som ska vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. Studiestödssystemet måste vara långsiktigt samhällsekonomiskt hållbart och rättssäkerheten inom systemet hög. Det är därför viktigt att prioritera arbetet med att säkerställa att de utbetalningar som görs från studiestödssystemet är riktiga och att den del som utgörs av lån återbetalas till fullo. I propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet (prop. 2009/10:141) föreslog regeringen en rad åtgärder som syftar till detta. Riksdagen har fattat beslut i enlighet med förslagen i propositionen (bet. 2009/10:UbU18, rskr. 2009/10:290). Regeringen avser att noga följa utvecklingen inom detta område och är angelägna om att CSN håller en hög ambitions-

nivå i detta arbete. Generella åtgärder i regeringens arbete mot felaktiga utbetalningar inom välfärdssystemen redovisas i Förslag till statsbudget, finansplan m.m., avsnitt 12.4 Arbete mot felaktiga utbetalningar.

Med anledningen av propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet beslutade riksdagen efter förslag av regeringen om en tydligare prövning av tidigare studieresultat vid bedömning av fortsatt rätt till studiemedel (prop. 2009/10:141, bet. 2009/10:UbU18, rskr. 2009/10:290). De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 2010. Det har nu uppmärksammats att den nya prövningen av studieresultat har fått vissa oönskade konsekvenser som har varit svåra att förutse. CSN har också uppmärksammat regeringen på detta i en skrivelse (dnr U2010/5509/SV). Regeringen avser därför att se över bestämmelserna om prövning av tidigare studieresultat och vid behov återkomma till riksdagen i denna fråga.

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande som måste bo inackorderade på skolorten. Studiehjälpen har sedan den infördes 1964 varit i stort sett oförändrad i sin utformning. Regeringen ser därför ett behov av att se över studiehjälpssystemet i sin helhet i syfte att klargöra studiehjälpens roll och funktion och avser därför att tillkalla en särskild utredare för denna uppgift. Vidare ska utredaren se över stödets utformning, bl.a. utifrån aspekten att studiehjälpen ska samspela med den nya gymnasieskolan som införs hösten 2011. Mot bakgrund av den EU-rättsliga utvecklingen ska utredaren också särskilt se över om nuvarande regler inom studiehjälpen är förenliga med EU-rätten.

Som framgår av avsnitt 3.5.8 finansieras CSN:s verksamhet till stor del av inbetalda avgifter, bl.a. påminnelseavgifter från studerande och låntagare. Regeringen avser att göra en översyn av CSN:s ekonomiska situation i syfte att ge myndigheten långsiktiga ekonomiska planeringsförutsättningar. I översynen ska bl.a. för- och nackdelar med den nuvarande finansieringsmodellen prövas.

3.9 Budgetförslag

3.9.1 1:1 Studiehjälp m.m.

Tabell 3.7 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2009	Utfall	4 053 423	Anslags-sparande	-8 951
2010	Anslag	3 997 202 ¹	Utgifts-prognos	4 020 165
2011	Förslag	3 889 203		
2012	Beräknat	3 707 546		
2013	Beräknat	3 505 283		
2014	Beräknat	3 323 435		

¹ Inklusivt tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Vidare används anslaget för bidrag till utlands-studerande för dagliga resor enligt särskild författning (CSNFS 1983:17).

Utfallet 2009 var 9 miljoner kronor högre än anvisade medel. År 2010 förväntas utfallet bli cirka 23 miljoner kronor högre än anvisade medel.

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldrarna 16–20 år.

Tabell 3.8 Antal studerande (tusental) och genomsnitts-belopp för studiehjälp, utfall 2009 och prognos 2010–2014

Antal personer, tusental, och tusentals kronor, avrundat

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Studiebidrag						
Antal	491,8	484,9	468,6	446,5	423,8	403,8
Genomsnittligt årsbelopp	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9	7,9
Extra tillägg						
Antal	14,4	14,5	14,0	13,4	12,7	12,1
Genomsnittligt årsbelopp	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3
Inackorderingstillägg						
Antal	12,0	12,1	11,7	11,1	10,6	10,1
Genomsnittligt årsbelopp	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7

Källa: CSN samt egna beräkningar

Regeringens överväganden

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

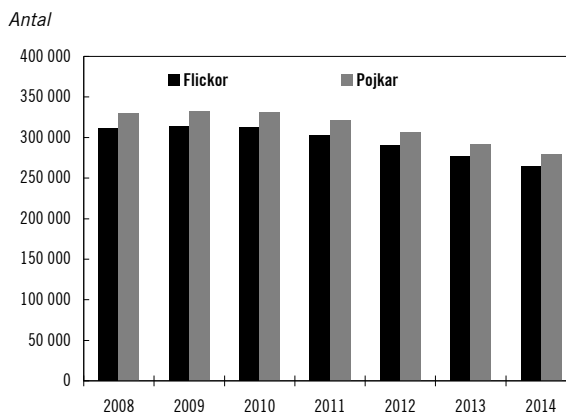
Anslagsförändringar till följd av beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslår i denna proposition en försöksverksamhet med ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan byggt på det tekniska programmet (utg.omr. 16, avsnitt 5.3). Förslaget innebär att antalet elever i gymnasieskolan bedöms öka något. Utgifterna för studiehjälp bedöms öka med 1,6 miljoner kronor 2011 och beräknas öka med 5,4 miljoner 2012, 7,2 miljoner kronor 2013 och med 3,6 miljoner kronor 2014.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Antalet ungdomar i gymnasieskolan har ökat under senare år. Detta är en följd av de stora barnkullarna under slutet av 1980- och början av 1990-talen. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån indikerar att antalet ungdomar i aktuella åldrar nådde sin topp under 2009 och kommer att minska med 16 procent under perioden 2009–2014.

Diagram 3.18 Folkmängd 16–20 år 2008–2009 och prognos 2010–2014

Källa: SCB

Utgifterna bedöms minska såväl för studiebidraget och inackorderingstillägget som för det extra tillägget. Sammantaget bedöms utgifterna minska med cirka 109,5 miljoner kronor under 2011. Åren 2012, 2013 och 2014 beräknas utgifterna minska med 295,1 499,1 respektive 677,4 miljoner kronor jämfört med vad som anvisats för 2010.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag

om 3 889 203 000 kronor under anslaget 1:1 *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 2011.

Tabell 3.9 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor				
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010 ¹	3 997 202	3 997 202	3 997 202	3 997 202
Förändring till följd av:				
Beslut	1 600	5 400	7 200	3 600
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volymer	-109 599	-295 056	-499 119	-677 367
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	3 889 203	3 707 546	3 505 283	3 323 435

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.2 1:2 Studiemedel m.m.

Tabell 3.10 Anslagsutveckling

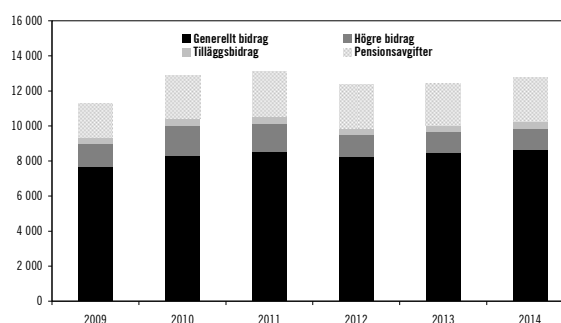
Tusental kronor				
År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2009	Utfall	11 302 450	755 059	
2010	Anslag	14 130 550 ¹		12 882 707
2011	Förslag	14 011 979		
2012	Beräknat	13 566 364		
2013	Beräknat	13 640 999		
2014	Beräknat	13 991 056		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² 2 573 190 tkr avser statlig ålderspensionsavgift för 2011. Beloppet har reducerats med 16 153 tkr som avser regleringsbelopp för 2008.

Anslaget används för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395), pensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och förordningen (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m. Anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* får även användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som har upphört (prop. 2007/08:99, bet. 2007/08:FiU21, rskr. 2007/08:262).

Diagram 3.19 Anslagsförbrukning 1:2 Studiemedel m.m., miljoner kronor, utfall 2009 och prognos 2010–2014

Källa: CSN, egna bearbetningar

Studierande med studiemedel finns främst inom högskoleutbildning, kommunal vuxenutbildning, folkhögskoleutbildning, yrkeshögskoleutbildning och kvalificerad yrkesutbildning. Eftersom studiemedlet till övervägande del är rättighetsstyrt, är utgiften framför allt beroende av antalet studierande som läser en studiestödsberättigande utbildning och ansöker om och beviljas studiebidrag och tilläggsbidrag. Dessutom påverkas utgiften av beslut om nya utbildningsplatser av konjunkturskäl, t.ex. inom kommunal vuxenutbildning. Utgiften för de delar av studiemedlet som inte är rättighetsstyrt påverkas främst av efterfrågan. Därutöver påverkas utgiftsnivån av de studerandes studietakt, studietid och uppgivna inkomster som överstiger fribeloppsgränserna. Utgiften påverkas också av den allmänna prisutvecklingen i samhället genom bidragets koppling till prisbasbeloppet.

Antalet studierande med rätt till det högre bidraget har varit färre än det antal studierande som anslaget beräknats för, vilket är den främsta förklaringen till det uppkomna anslagssparandet för 2009 och det beräknade anslagssparandet för 2010. Anslagssparandet för 2009 har förts bort genom indragning. Även för åren 2011–2014 beräknas anslaget för det högre bidraget fortsätta att överstiga efterfrågan.

Tabell 3.11 Antal studerande (tusental) och genomsnittsbelopp för studiemedel, utfall 2009, prognos 2010 och beräknat för 2011–2014

Antal personer, tusental, och tusentals kronor, avrundat

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Generella bidraget						
Antal	414,0	474,4	482,3	460,2	461,0	461,4
Genomsnittligt årsbelopp ¹	17,4	17,5	17,7	17,8	18,2	18,7
Högre bidraget						
Antal	35,0	44,3	64,1	63,4	62,9	62,4
Genomsnittligt årsbelopp ¹	36,2	38,8	38,6	37,6	38,5	39,5

¹ Exklusive statlig ålderspensionsavgift.

Källa: CSN och egna beräkningar

Regeringens överväganden

Regeringens förslag: Den högre bidragsnivån inom studiemedlet ska från och med den 1 januari 2011 kunna lämnas till studerande som är yngre än 25 år och som har särskilt behov av ett sådant stöd. Studiestödslagen (1999:1395) ska ändras i enlighet med ovanstående.

Anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* ska därför ökas med 159 504 000 kronor för 2011.

Regeringens bedömning: Arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning bör från och med den 1 januari 2011 tillfälligt kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlet för studier på grundskole- eller gymnasienivå. Studiemedel med den högre bidragsnivån bör lämnas för studier som påbörjas under 2011 och lämnas till dess att slutbetyg ges på antingen grundskole- eller gymnasienivå, dock längst under tre år. Endast de ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina studier före halvårsskiftet 2010 bör omfattas av den tillfälliga satsningen. Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas inom ramen för anvisade medel och i den ordning som ansökningarna kommer in till CSN.

Ärendet och dess beredning

Vid utarbetandet av lagförslaget har samråd skett med CSN.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel. Det finns två bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Den högre bidragsnivån kan lämnas till studerande över 25 år för studier på grundskole- och gymnasienivå och syftar till att rekrytera vuxna personer med kort tidigare utbildning till studier och därmed stärka deras ställning i arbets- och samhällsliv. Åldersgränsen på 25 år är satt för att avgränsa målgruppen för den högre bidragsnivån, vuxna studerande, från ungdomsstuderande. Regeringen anser dock att det i vissa begränsade fall finns skäl att lämna den högre bidragsnivån även till studerande under 25 år och som har ett särskilt behov av sådant stöd. Det kan röra sig om arbetslösa ungdomar som står långt i från arbetsmarknaden. Studiestödslagen (1999:1395) föreslås ändras i enlighet med detta. Vidare föreslås redaktionella ändringar i den aktuella bestämmelsen. Regeringens lagförslag återfinns i avsnitt 2.1.

Arbetslösa ungdomar utan fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. I syfte att öka incitamenten för dessa personer att återgå till studier bedömer regeringen att den högre bidragsnivån inom studiemedlet tillfälligt bör göras tillgänglig för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning. Studiemedel med den högre bidragsnivån bör lämnas för studier som påbörjas under 2011 och lämnas till dess att slutbetyg ges på antingen grundskole- eller gymnasienivå, dock längst under tre år. Endast de arbetslösa ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina tidigare grundskole- eller gymnasieutbildningar före halvårsskiftet 2010 bör omfattas av den tillfälliga satsningen. Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas inom ramen för anvisade medel och i den ordning som ansökningarna kommer in till CSN. Studiestödsförordningen (2000:655) bör ändras i enlighet med detta. Regeringen bedömer att cirka 2 000 ungdomar kommer att omfattas av satsningen under 2011. Utöver satsningen på en tillfällig utökning av den högre bidragsnivån föreslår regeringen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning att anslaget 1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning tillförs 50 miljoner kronor för 2011 och beräknar att anslaget bör tillföras totalt 87,5 miljoner

kronor under 2011–2013. Det innebär att motsvarande 1 750 platser kan tillskapas under denna period så att fler arbetslösa ungdomar mellan 20–24 år som saknar fullständig grundskole- och gymnasieutbildning får möjlighet att komplettera sin utbildning för att få slutbetyg.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen har i propositionen Hösttilläggsbudget för 2010 (prop. 2010/11:2) föreslagit en utökad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med 5 000 platser för det andra halvåret 2010. Den föreslagna satsningen bedöms öka de totala utgifterna med 490 miljoner kronor 2010. I detta belopp ingår ökade utgifter för studiemedel med 237 miljoner kronor 2010. En fjärdedel av platserna föreslås berättiga till det högre bidraget, resterande till det generella bidraget. Regeringen föreslår att satsningen på yrkesvux fortsätter även under 2011 med 5 000 platser och föreslår därför att anslaget för studiemedel 2011 ökar med 232 miljoner kronor.

För att stimulera kommunerna att bedriva lärlingsutbildning inom den gymnasiala vuxenutbildningen beräknar regeringen att totalt 150 miljoner kronor avsätts för 2012 och 185 respektive 231 miljoner kronor för 2013 och 2014. Sammantaget motsvarar detta 5 900 årsplatser åren 2011–2014. Satsningen innebär att utgifterna för studiemedel beräknas öka med 45,5 miljoner kronor 2012, med 53,2 miljoner kronor 2013 och 62,0 miljoner kronor 2014.

Riksdagen har efter förslag av regeringen i propositionen Rättvist och effektivt – förändringar i studiestödssystemet beslutat om en tydligare prövning av studieresultat fr.o.m. den 1 juli 2010 (prop. 2009/10:141, 2009/10:UbU18, rskr. 2009/10:290). Regeringen har i propositionen Hösttilläggsbudget för 2010 (prop. 2010/11:2) föreslagit att utgifterna för studiemedel med anledning av ovanstående minskas med 10 miljoner kronor 2010 och beräknar att utgifterna minskar med 22,5 miljoner kronor 2011 samt med 25,1, 25,5 och 25,5 miljoner kronor för respektive 2012–2014.

Med anledning av propositionen Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd har riksdagen

beslutat att studiemedelsberättigande studier på grundskole- och gymnasienivå ska kunna ingå i en etableringsplan och att den nyanlände då ska ha rätt till etableringsersättning i stället för att behöva söka studiemedel (prop. 2009/10:60, bet. 2009/10:AU7, rskr. 2009/10:208). Etableringsreformen träder i kraft den 1 december 2010. Regeringen bedömer att utgifterna för studiemedel till följd av denna reform minskar med 19 miljoner kronor 2011 och beräknar att utgifterna minskar med ytterligare 19 miljoner kronor från och med 2012.

Antalet platser på polisutbildningen har ökat under ett antal år för att uppnå målet om 20 000 poliser 2010. För 2011–2013 förväntas antalet studenter som antas till polisutbildningen sjunka igen, varför utgifterna för studiemedel föreslås minska med 21,2 miljoner kronor 2011 och beräknas minska med 31,0, 25,8 respektive 26,5 miljoner kronor 2012, 2013 och 2014. Med anledning av detta ökas utgiftsområde 4 Rättsväsendet, anslaget 1:1 *Polisorganisationen* med samma belopp.

Riksdagen har i samband med propositionen Vårtilläggsbudget för 2010 (prop. 2009/10:99, utg.omr. 15, bet. 2009/10:FiU21, rskr. 2009/10:348) beslutat att anvisa medel till en satsning i Västra Götalandsregionen på 500 nya yrkeshögskoleplatser, 500 nya platser inom yrkesvux och 500 nya högskoleplatser från och med hösten 2010 och under 2011. Satsningen omfattar sammanlagt 248,5 miljoner kronor inklusive studiemedel. För 2010 bedömde regeringen att satsningen ökar utgifterna för studiemedel med 44,3 miljoner kronor. Regeringen föreslår att medel för satsningen ska anvisas även för 2011. För 2011 innebär satsningen att anslaget för studiemedel bedöms öka med totalt 50,9 miljoner kronor.

Riksdagen har i samband med budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 16, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126) beslutat att anvisa medel för ett antal satsningar som även berör anslaget för studiemedel 2010 och 2011. Riksdagens beslut innebär att medel har anvisats för en tillfällig satsning 2010 med 3 000 platser inom yrkeshögskolan (från och med hösten 2010), 10 000 platser inom yrkesvux 2010, varav 5 000 platser berättigar till studiemedel med det högre bidraget (utg.omr. 16, avsnitt 4.4), samt 10 000 platser vid universitet och högskolor

(utg.omr. 16, avsnitt 4.11.1). Som regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2010 bör samma antal platser tillföras även för 2011. Dessa platser berättigar dock inte till studiemedel med det högre bidraget. Som en konsekvens av dessa satsningar bedöms utgifterna minska med 192,2 miljoner kronor för 2011.

Den av regeringen föreslagna och av riksdagen beslutade höjningen av totalbeloppet i studiemedlen från och med den 1 januari 2010 med 431 kronor per studiemånad, varav höjt studiebidrag med 40 kronor, samt höjningen av fribeloppet med cirka 30 000 kronor från och med den 1 januari 2011 bedöms innebära ökade utgifter för studiemedel med 48,4 miljoner kronor 2011 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 15, bet. 2009/10:UbU2, rskr. 2009/10:127).

Riksdagen har med anledning av propositionen Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska studenter beslutat att det fr.o.m. hösten 2011 ska införas studieavgifter för studenter som inte är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller Schweiz, s.k. tredjelandsstudenter (prop. 2009/10:65, bet. 2009/10:UbU15, rskr. 2009/10:230). I och med detta frigörs utbildningsplatser för svenska och EES-studenter motsvarande cirka 4 500 platser 2012. Detta innebär att utgifterna för studiemedel beräknas öka med 157,1 miljoner kronor 2012.

Utöver den ovan nämnda ökningen av platser utökades platserna inom yrkeshögskolan och yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning 2010 genom den av riksdagen beslutade satsningen på utbildning med anledning av propositionen Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, rskr. 2008/09:183). Dessa satsningar upphör under 2011 och innebär att utgifterna bedöms minska med 287,4 miljoner kronor 2011.

Riksdagen har med anledning av budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16, bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131) beslutat att anvisa medel för yrkesutbildning inom gymnasial vuxenutbildning och inom yrkeshögskolan. Satsningarna ska fortsätta under 2011 och innebär ökade utgifter för studiemedel på 63,0 miljoner kronor 2011 i förhållande till budgeten för 2010. Riksdagen beslutade samtidigt att anvisa medel för specialläroutbildning och för kompletterande utbildningar för personer med utländska examina (utg.omr. 16, avsnitt 8.3.12).

Även dessa satsningar ska fortsätta under 2011 och bedöms leda till att utgifterna ökar med 3,8 miljoner kronor 2011.

Ovan redovisade satsningar och effekter av andra tidigare beslutade satsningar som påverkar anslag 1:2 *Studiemedel m.m.* innebär att utgifterna bedöms öka med 8,3 miljoner kronor 2011.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de antaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2010 bedöms anslagsbelastningen minska med 564,3 miljoner kronor. Enligt beslut som fattats av regeringen höjs prisbasbeloppet 2011.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Jämfört med de antaganden om antalet studiemedelstagare under 2010 som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2010 bedöms antalet studiemedelstagare öka, och därmed bedöms utgiftsnivån öka med 636,5 miljoner kronor 2011.

Anslagsförändringar till följd av överföring från andra anslag

Karolinska institutet fick i regleringsbrevet för 2009 i uppdrag att successivt utöka antagningen av studenter till psykologutbildningen. När utökningen av programmet är fullt utbyggd 2015 beräknas totalt 70 psykologstudenter per år att examineras. Utökningen med anledning av uppdraget kommer att motsvara 30 examinerade studenter. År 2011 motsvarar det utökade antalet platser 60 helårsstudenter. Med anledning av denna satsning föreslås anslaget öka med 2,1 miljoner kronor 2011 genom en överföring från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* (utg.omr. 9 avsnitt 3.11.8).

Anslagsförändringar till följd av övriga skäl

Jämfört med 2010 bedöms utgifterna bli 56,8 miljoner kronor högre 2011 till följd av förändringen av regleringsbeloppen när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften. Regleringsbeloppen fastställs av Försäkringskassan och utgör skillnaden mellan den löpande inbetalda preliminära avgiften och den slutliga ålderspensionsavgiften.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 14 011 979 000 kronor under anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* för budgetåret 2011.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:2 Studiemedel m.m.

Tusental kronor				
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	13 872 561	13 872 561	13 872 561	13 872 561
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	8 334	-1 271 447	-1 392 960	-1 423 240
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-564 315	-361 943	-99 780	222 491
Volymer	636 503	1 145 954	1 333 187	1 138 005
Överföring till/från andra anslag	2 110	3 070	3 070	3 070
Övrigt	56 786	178 169	-75 079	178 169
Förslag/beräknat anslag	14 011 979	13 566 364	13 640 999	13 991 056

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.3 1:3 Studiemedelsräntor m.m.

Tabell 3.13 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2009	Utfall	5 578 078	Anslags-sparande	-20 625
2010	Anslag	5 818 764 ¹	Utgifts-prognos	5 820 046
2011	Förslag	5 142 637		
2012	Beräknat	4 467 223		
2013	Beräknat	4 936 467		
2014	Beräknat	6 303 129		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för räntor på studielån som har tagits upp i Riksgäldskontoret. Inbetalda räntor redovisas mot inkomsttitel och uppgick till 5 miljarder kronor 2009. Anslaget används dessutom för utgifter till följd av avskrivningar av studielån. Studielån kan skrivas av bl.a. om de har lämnats:

- för behörighetsgivande studier,
- inom ramen för studiehjälpen enligt äldre bestämmelser,
- vid inlösen av vissa studielån med statlig kreditgaranti enligt kungörelsen (1961:384) om avskrivning av lån för studier,

- vid sjukdom,
- på grund av åldersregler, eller
- på grund av att låntagaren avlidit eller varit varaktigt betalningsförmögen.

De viktigaste faktorerna som styr utgifterna på anslaget är upplåningsräntan och storleken på CSN:s totala skuld till Riksgäldskontoret för studielån tagna efter 1988. Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret förändras årligen med de belopp som utlånas som nya lån under året och med de belopp som återbetalas av låntagarna. Även avskrivningar och konvertering av lån i äldre system till lån som finansieras i Riksgäldskontoret påverkar den totala skulden.

Utgiften för nya lån är främst beroende av antalet studiebidragstagare och deras benägenhet att utnyttja studielånet. Förändringar av prisbasbeloppet påverkar studielånets storlek och därmed utgifterna för nya lån.

År 2009 blev utgifterna nästan 21 miljoner kronor högre än tilldelade medel. Utgiftsprognosen för 2010 visar på att utgifterna blir drygt 1 miljon kronor högre än tillgängliga medel.

Regeringens överväganden

Regeringens förslag: Totalbeloppet i studiemedlet ska för en heltidsstuderande höjas med 498 kronor per studiemånad fr.o.m. den 1 juli 2011. Studiestödslagen (1999:1395) ska ändras i enlighet med detta.

Anslaget 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* ska ökas med 12 496 000 kronor för 2011.

Ärendet och dess beredning

Vid utarbetandet av lagförslaget har samråd skett med CSN.

Skälen för regeringens förslag

Studiemedlen är den viktigaste finansieringskällan för de flesta studerande på olika utbildningsnivåer. Studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel. Totalbeloppet och bidragsbeloppen är kopplade till prisbasbeloppet och beräknas per vecka. I syfte att ge de studerande en bättre ekonomisk situation föreslår regeringen att studiemedlens totalbelopp ska höjas. Totalbeloppet i studiemedlen föreslås

höjas från 4,80 procent till 5,07 procent av prisbasbeloppet per vecka för en heltidsstudierande fr.o.m. den 1 juli 2011. Höjningen utgörs av lån. Totalbeloppet blir därmed 498 kronor högre per studiemånad vid heltidsstudier fr.o.m. andra kalenderhalvåret 2011. Förslaget innebär att bidragsandelen av totalbeloppet justeras. Beloppsnivåerna är knutna till studieomfattning och ska anpassas därefter.

Studiestödslagen (1999:1395) föreslås ändras i enlighet med ovanstående. Regeringens lagförslag återfinns i avsnitt 2.1.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen har i propositionen Hösttilläggsbudget för 2010 (prop. 2010/11:2) föreslagit en utökad satsning på yrkesvux för andra halvåret 2010. Den föreslagna satsningen bedöms öka utgifterna med 490 miljoner kronor 2010. Satsningen innebär ökade utgifter för studiemedelsröntor på 3 miljoner kronor 2010. En fjärdedel av platserna föreslås berättiga till det högre bidraget, resterande till det generella bidraget. Regeringen anser att satsningen på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) ska fortsätta även 2011. Anslaget för studiemedelsröntor bedöms 2011 öka med 8 miljoner kronor.

För att stimulera kommunerna att bedriva lärlingsutbildning inom den gymnasiala vuxenutbildningen beräknar regeringen att 150 miljoner kronor avsätts för 2012 och 185 miljoner kronor respektive 231 miljoner kronor för 2013 respektive 2014. Sammantaget motsvarar detta 5 900 årsplatser 2011–2014. Satsningen innebär att utgifterna för studiemedelsröntor beräknas öka med 2,5 miljoner kronor 2012, med 5,8 miljoner kronor 2013 och 12,0 miljoner kronor 2014.

Med anledning av propositionen Nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd har riksdagen beslutat att studiemedelsberättigande studier på grundskole- och gymnasienivå ska kunna ingå i en etableringsplan och att den nyanlände då ska ha rätt till etableringsersättning i stället för att behöva söka studiemedel (prop. 2009/10:60, bet. 2009/10:AU7, rskr. 2009/10:208). Etableringsreformen träder i kraft den 1 december 2010. Regeringen bedömer att

utgifterna för studiemedelsröntor kommer att minska med 1 miljon kronor 2011 och beräknar att utgifterna minskar med ytterligare 1 miljon kronor 2012.

Antalet platser på polisutbildningen har ökat under ett antal år för att uppnå målet om 20 000 poliser 2010. För 2011–2013 förväntas antalet studenter som antas till polisutbildningen sjunka igen, varför utgifterna för studiemedelsröntor bedöms minska med 2,5 miljoner kronor 2011 och beräknas minska med 2,5, 4,2 respektive 7,0 miljoner kronor 2012, 2013 och 2014. Med anledning härav ökas utgiftsområde 4 Rättsväsendet, anslaget 1:1 *Polisorganisationen* med samma belopp.

Riksdagen har i samband med vårtilläggsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, utg.omr. 15, bet. 2009/10:FiU21, rskr. 2009/10:348) beslutat att anvisa medel till en satsning i Västra Götalandsregionen på 500 nya yrkeshögskoleplatser, 500 nya platser inom yrkesutbildning inom yrkesvux och 500 nya högskoleplatser under 2010–2011. Satsningen omfattar sammanlagt 248,5 miljoner kronor inklusive studiemedel. För 2010 bedömde regeringen att satsningen ökar utgifterna för studiemedelsröntor med 2,7 miljoner kronor. Regeringen föreslår att medel för satsningen anvisas även för 2011. För 2011 innebär satsningen att anslaget bedöms öka med ytterligare 0,4 miljoner kronor.

Riksdagen har i samband med budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 16, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126) beslutat om medel som berör anslaget för studiemedelsröntor 2010 och 2011 för en tillfällig satsning 2010 med 3 000 platser inom yrkeshögskolan (från och med hösten 2010), 10 000 platser inom yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning 2010, varav 5 000 platser berättigar till studiemedel med det högre bidraget (utg.omr. 16, avsnitt 4.4), samt 10 000 platser vid universitet och högskolor (utg.omr. 16, avsnitt 4.11.1). Regeringen bedömde att samma antal platser bör tillföras även för 2011. Anslaget bedöms för dessa satsningar öka med 36,7 miljoner kronor för 2011.

Den av regeringen föreslagna och av riksdagen beslutade höjningen av totalbeloppet i studiemedlen från och med den 1 januari 2010 med 431 kronor per studiemånad, varav bidraget höjts med 40 kronor, samt höjningen av fribeloppet med cirka 30 000 kronor från och med

den 1 januari 2011 innebär ökade utgifter för studiemedelsräntor med 19,2 miljoner kronor 2011.

Utöver ökningen av platser som hänvisas till ovan har platserna inom yrkeshögskolan och yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning ökat 2010 genom den av riksdagen beslutade satsningen på utbildning efter regeringens förslag i propositionen Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, rskr. 2008/09:183). Dessa satsningar som upphör under 2011 bedöms innebära en ökning av utgifterna för studiemedelsräntor 2011 med 15,4 miljoner kronor.

Riksdagen har i enlighet med propositionen Konkurrera med kvalitet – studieavgifter för utländska studenter beslutat att det fr.o.m. hösten 2011 ska införas studieavgifter för studenter som inte är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller Schweiz, s.k. tredjelandsstudenter (prop. 2009/10:65, bet. 2009/10:UbU15, rskr. 2009/10:230). I och med detta frigörs utbildningsplatser för svenska och EES-studenter motsvarande cirka 4 500 platser 2012. Detta innebär att utgifterna för studiemedelsräntor beräknas öka med 4,9 miljoner kronor 2012.

Riksdagen har med anledning av budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16, bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131) beslutat att anvisa medel för yrkesutbildning inom gymnasial vuxenutbildning och inom yrkeshögskolan. Satsningarna, som fortsätter under 2011, innebär ökade utgifter för studiemedelsräntor på 12,1 miljoner kronor 2011.

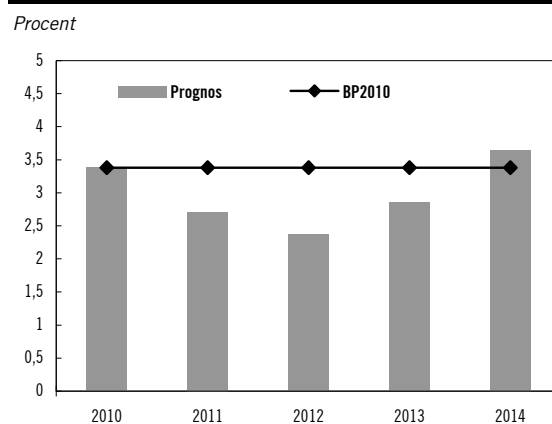
Riksdagen har även anvisat medel för speciallärarutbildning och för kompletterande utbildningar för personer med utländska examina (utg.omr. 16, avsnitt 8.3.12). Budgeteffekten av dessa satsningar bedöms 2011 ge en ökning med 1,7 miljoner kronor.

Dessa satsningar och effekter av andra tidigare beslutade satsningar som påverkar anslag 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* innebär att utgifterna bedöms öka med 77,3 miljoner kronor 2011 jämfört med den utökning som har gjorts på budgeten för 2010.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar utgifterna för studiemedelsräntor är nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret och prisbasbeloppet. Förändringar av upplåningsränta och prisbasbelopp jämfört med antaganden i budgetpropositionen för 2010 ger den sammantagna effekten att utgifterna bedöms minska med 456,4 miljoner kronor 2011. Den främsta anledningen till att utgifterna beräknas minska är att upplåningsräntan bedöms bli lägre jämfört med räntan för 2010 så som den beräknades i budgetpropositionen för 2010. Detsamma gäller för den beräknade räntan 2012 och 2013.

Diagram 3.20 Studiemedelsränta, utfall 2010 och prognos 2011–2014 jämfört med ränta för 2010 i budgetpropositionen för 2010

Källa: CSN och egna beräkningar

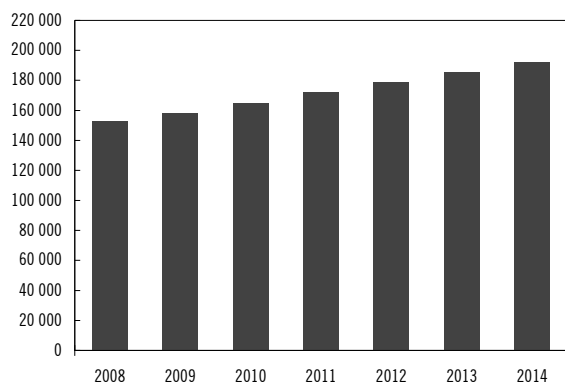
Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Trots att den utestående skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas fortsätta att öka under de kommande åren bedöms ränteutgifterna minska med motsvarande 293,3 miljoner kronor 2011.

Anslaget för studiemedelsräntor omfattar även avskrivningar av studielån. Utgifterna för avskrivning har ökat de senaste åren och beräknas öka även under 2011.

Diagram 3.21 Utestående skuld i Riksgäldskontoret, utfall 2008–2009 och prognos 2010–2014

Miljoner kronor

Källa: CSN och egna beräkningar

Anslagsförändringar till följd av överföring från andra anslag

Karolinska institutet har i regleringsbrevet för 2009 fått i uppdrag att successivt utöka antagningen av studenter till psykologutbildningen. När utökningen av programmet är fullt utbyggd 2015 beräknas totalt 70 psykologstudenter per år att examineras, varav utökningen med anledning av uppdraget kommer att motsvara 30 examinerade studenter. År 2011 motsvarar det utökade antalet platser 60 helårsstudenter. Med anledning av denna satsning föreslås anslaget öka med 90 000 kronor 2011 genom en överföring från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* (utg. omr. 9, avsnitt 3.12.8).

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 5 142 637 000 kronor under anslaget 1:3 *Studie-medelsröntor m.m.* för budgetåret 2011.

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:3 Studiemedelsröntor m.m.

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	5 814 992	5 814 992	5 814 992	5 814 992
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	77 281	34 492	79 544	142 406
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	-456 373	-1 286 747	-1 057 163	-79 230
Volymer	-293 303	-95 594	99 014	424 881
Överföring till/från andra anslag	90	130	130	130
Övrigt	-50	-50	-50	-50
Förslag/beräknat anslag	5 142 637	4 467 223	4 936 467	6 303 129

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.4 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk**Tabell 3.15 Anslagsutveckling**

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2009	Utfall	58 013	Anslags-sparande	3 137
2010	Anslag	61 150 ¹	Utgifts-prognos	57 905
2011	Förslag	61 150		
2012	Beräknat	61 150		
2013	Beräknat	61 150		
2014	Beräknat	61 150		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan, s.k. Rg-bidrag. Bidraget lämnas till döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro för kostnader för resor och boende. Motsvarande gäller för svårt rörelsehindrade elever vid särskilt anpassad gymnasial utbildning i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och Umeå. Anslaget används även för utgifter för bidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar, s.k. TUFF-ersättning.

Rg-bidraget är ett rättighetsstyrt bidrag. Detta medför att huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är antalet elever med funktionsnedsättning som antas vid riksgymnasierna, samt antalet folkhögskoleplatser i teckenspråk som inrättas för föräldrar med hörselskadade

barn och i vilken utsträckning föräldrarna väljer att finansiera sina studier med detta bidrag. Vid beslut om bidrag enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan tas hänsyn till om eleven uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning. Utgifterna för TUFF är beroende av anvisade medel och efterfrågan på detta stöd.

För 2009 redovisades ett anslagssparande på drygt 3 miljoner kronor. Anslagssparandet har förts bort genom indragning.

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5.1 och 3.5.2.

Regeringen föreslår mot bakgrund av ovanstående att riksdagen anvisar ett ramanslag om 61 150 000 kronor under anslaget 1:4 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för budgetåret 2011.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor				
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	61 150	61 150	61 150	61 150
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	61 150	61 150	61 150	61 150

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

3.9.5 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tabell 3.17 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2009	Utfall	30 358	Anslags-sparande	-2 317
2010	Anslag	29 000 ¹	Utgifts-prognos	28 133
2011	Förslag	31 000		
2012	Beräknat	30 500		
2013	Beräknat	29 000		
2014	Beräknat	29 000		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker och utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera produktionsmetoder. Anslaget disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket som i samverkan med andra bibliotek ska förse synskadade och andra läshandikappade med litteratur. Utgiften påverkas av bl.a. antalet studenter med funktionsnedsättning som begär anpassad studielitteratur.

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5.3.

Efterfrågan på talböcker var mycket hög under 2009, vilket innebar att utgifterna blev 2,3 miljoner kronor högre än anvisade medel. Första halvåret 2010 redovisar myndigheten en något lägre efterfrågan på talböcker än vid samma tid 2009. Myndigheten räknar med att de framställda talbokskopieringarna kommer att minska jämfört med 2010 och att utlåningen av talbokskopior kommer att öka genom enskild nedladdning.

För att täcka det underskott som uppstod 2009 föreslår regeringen att anslaget ökas med 1 miljon kronor 2011 och beräknar att så bör ske även 2012. Finansiering föreslås ske genom att anslag 1:7 *Överklagandenämnden för studiestöd* minskas med motsvarande belopp.

För 2011 bedöms utgiften för produktion av studielitteratur vara relativt oförändrad jämfört med 2010.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 31 000 000 kronor under anslaget

1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål för budgetåret 2011.

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor				
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	29 000	29 000	29 000	29 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	1 000	1 000		
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volym	1 000	500		
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	31 000	30 500	29 000	29 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2011 för ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov om framtida anslag på högst 7 000 000 kronor under 2012.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2011 för ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 000 000 kronor under 2012. Anledningen till att föreslaget högsta belopp överstiger bedömda utestående åtaganden är att det finns en osäkerhet i omfattningen av utestående åtaganden.

Tabell 3.19 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor					
	Utfall 2009	Prognos 2010	Förslag 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013
Ingående åtaganden	5 780	2 834	6 500	6 500	
Nya åtaganden	2 834	6 500	6 500		
Infriade åtaganden	-5 780	-2 834	-6 500	-6 500	
Utestående åtaganden	2 834	6 500	6 500	0	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	7 000	7 000	7 000		

3.9.6 1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tabell 3.20 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos	
2009	398 499			21 648
2010	318 155 ¹			330 398
2011	Förslag	324 106		
2012	Beräknat	322 979 ²		
2013	Beräknat	325 092 ³		
2014	Beräknat	336 123 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 322 790 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 321 052 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 323 540 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för CSN:s förvaltningskostnader.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Det ekonomiska målet för den avgiftsfinansierade verksamheten är att avgiftsintäkterna ska bidra till verksamhetens finansiering. CSN undantas från bestämmelsen i 16 § anslagsförordningen (1996:1189) om att inkomster ska avräknas mot anslaget på motsvarande sätt som utgifterna. I stället ska inbetalade avgifter avräknas mot anslaget.

Tabell 3.21 Avgiftsfinansierad verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Anslag	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2009	408,1	358,4	-756,9	9,6
Prognos 2010	330,4	453,3	-795,8	-12,1
Budget 2011	324,1	460,6	-782,7	2

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten under avsnitt 3.5.8 och bedömer att verksamheten även fortsättningsvis ska bedrivas i samma omfattning.

Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:1 utg.omr. 16, bet. 2009/10:UbU1, rskr. 2009/10:126) om förändringar av studiemedel. Dessa förändringar finansieras delvis genom höjda avgifter för låntagare och för återbetalare med betalningspåminnelse. Avgiftshöjningen bedömdes ge ökade inkomster på cirka 100 miljoner kronor per år. På grund av förskjutning i inbetalningen av de höjda påminnelsebeloppen beräknas intäkterna bli 12,1 miljoner kronor lägre än vad som budgeterats för 2010. Enligt CSN:s regleringsbrev ska avgiftsintäkterna bidra till verksamhetens finansiering. Anslaget har därför fr.o.m. 2010 minskats med 100 miljoner kronor per år, samma belopp som den förväntade avgiftsökningen. Genom de höjda avgifterna utgörs nära 60 procent av CSN:s finansiering av avgifter.

Anslaget föreslås minska med 140 000 kronor till följd av ändrad finansiering av verksamhetsstödet för den statliga budgetprocessen.

Med anledning av riksdagens beslutade satsning på utbildning i propositionen Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, rskr. 2008/09:183) föreslås anslaget öka med två miljoner kronor 2011.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 324 106 000 kronor under anslaget 1:6 *Centrala studiestödsnämnden* för budgetåret 2011.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tusental kronor

	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010¹	318 155	318 155	318 155	318 155
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	3 686	3 875	7 736	16 203
Beslut	1 159	-805	-815	-836
Överföring till/från andra anslag	-140	-140	-142	-145
Övrigt ³	1 246	1 895	157	2 747
Förslag/ beräknat anslag	324 106	322 979	325 092	336 123

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas (2014) även till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

Lån hos Riksgäldskontoret

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2009 i Riksgäldskontoret var 158 208 miljoner kronor vid utgången av 2009. Under 2010 bedöms nettoupplåningen bli 7 034 miljoner kronor. Avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 356 respektive 88 miljoner kronor.

Regeringens förslag: Under 2011 får lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 172 300 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Den totala skulden för studielån hos Riksgäldskontoret beräknas uppgå till cirka 164 955 miljoner kronor vid utgången av 2010 för studielån tagna efter 1988. För 2011 beräknas nettoupplåningen till omkring 7 337 miljoner kronor, avskrivningar till 351 miljoner kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till 85 miljoner kronor. Det totala lånebehovet bedöms därmed bli cirka 172 300 000 000 kronor.

3.9.7 1:7 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 3.23 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2009	Utfall	9 539	Anslags-sparande	3 199
2010	Anslag	12 992 ¹	Utgifts-prognos	11 676
2011	Förslag	12 060		
2012	Beräknat	12 184 ²		
2013	Beräknat	13 367 ³		
2014	Beräknat	13 656 ⁴		

¹ Inklusive tilläggsbudgetar till statsbudgeten 2010 (prop. 2009/10:99, bet. 2009/10:FiU21, prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 12 069 tkr i 2011 års prisnivå.

³ Motsvarar 13 060 tkr i 2011 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 13 041 tkr i 2011 års prisnivå.

Anslaget används för ÖKS förvaltningskostnader.

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten under avsnitt 3.5.8 och bedömer att verksamheten även fortsättningsvis ska bedrivas i samma omfattning.

För att täcka det underskott som uppstod 2009 på anslag 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* föreslår regeringen att anslag 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* ökar med 1 miljon kronor 2011 och beräknar att så bör ske även 2012. Finansiering föreslås ske genom att anslag 1:7 *Överklagandenämnden för studiestöd* minskar med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 12 060 000 kronor under anslaget 1:7 *Överklagandenämnden för studiestöd* för budgetåret 2011.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2011–2014, för 1:7 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor				
	2011	2012	2013	2014
Anvisat 2010 ¹	12 992	12 992	12 992	12 992
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	68	192	375	684
Beslut	-1 000	-1 000	0	0
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				-19
Förslag/beräknat anslag	12 060	12 184	13 367	13 656

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2009 (bet. 2009/10:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2010 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2012–2014 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskar (2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.